

ULBS

Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

Școala doctorală interdisciplinară

Domeniul de doctorat: "Drept"

TEZĂ DE DOCTORAT

AUTORITATEA PĂRINTEASCĂ ÎN SISTEMUL DE DREPT ROMÂNESC

doctorand:

MARIUS –IONEL NICOLAU

conducător științific:

Prof. univ. dr. TEODOR BODOAȘCĂ

SIBIU 2019

SUMAR

Teza de doctorat, cu titlul „Autoritatea părintească în sistemul de drept românesc”, abordează detaliat problematica ocrotirii copiilor prin părinți, oferind o analiză aprofundată, teoretică și practică, a actualelor reglementări interne și internaționale din domeniu.

Tema Tezei de doctorat prezintă o importanță deosebită, atât pentru persoanele fizice, cât și pentru avocați respectiv pentru judecătorii având specializarea „minori și familie”.

Totodată, fiind analizate și perspectivele legislative în această materie, în cuprinsul Tezei am fundamentat unele propuneri *de lege ferenda*, prin care să fie aduse unele modificări sau completări atât Codului civil cât și Legii nr. 272/2004, astfel încât să fie eliminate unele dintre inadvertențele sau lacunele legislative semnalate pe parcurs.

Abordarea este structurată pe opt capitole, al căror conținut conturează o imagine amplă și completă a problematicii teoretice și practice a modalității efective de exercitare a drepturilor și îndatoririlor părintești în dreptul intern al României precum și în dreptul comparat.

În introducerea Tezei, am specificat actualitatea și importanța temei analizate, prezentând obiectivele cercetării științifice și metodele de cercetare științifică utilizate.

Capitolul al doilea cuprinde o analiză succintă a reperelor istorice privind evoluția reglementărilor referitoare la autoritatea părintească. De asemenea, în acest context, am prezentat o succintă, însă documentată evoluție a reglementărilor interne din domeniu.

Capitolul al III -lea cuprinde o analiză aprofundată a noțiunii de „autoritate părintească” respectiv definiția, caracterele juridice și principiile autorității părintești. În acest sens, am realizat o trecere în revistă a principalelor opțiuni doctrinare și am fundamentat propriile mele opțiuni.

Aceeași perspectivă contributivă am căutat să o imprim și în Capitolul al patrulea, intitulat „Drepturile și îndatoririle părintești”, destinat analizei reglementărilor consacrate drepturilor și îndatoririlor părintești privitoare la persoana copilului și bunurile acestuia, urmărind îndeaproape modul de structurare al reglementării avut în vedere de către autorii Codului civil.

În Capitolul V, intitulat „Exercitarea în comun a autorității părintești” am explorat aspectele legate de principala modalitate de exercitare a autorității părintești respectiv coparentalitatea, prezumția acordului dintre părinți în cazul actelor juridice curente, exercitarea autorității părintești în comun în cadrul familiei nelegitime, exercitarea autorității părintești în

comun în cazul părinților separați în fapt sau prin divorț. În cuprinsul acestui Capitol, pe lângă analiza aprofundată a regulilor de bază, am prezentat unele aspecte perfectibile ale reglementărilor în cauză, sugerând anumite modificări *de lege ferenda*.

Capitolul VI este destinat analizei reglementărilor interne ce au ca obiect „exercitarea exclusivă a autorității părintești”. În cadrul acestui capitol am definit conceptele de bază, aducând unele clarificări în legătură cu ipotezele în care aceasta ar putea interveni, respectiv: exercitarea exclusivă a autorității părintești în cazul decesului unuia dintre părinți; exercitarea exclusivă a autorității părintești în cazul decăderii totale sau parțiale din exercițiul drepturilor părintești; exercitarea autorității părintești în cazul punerii sub interdicție a unuia dintre părinți; exercitarea autorității părintești în cazul imposibilității unuia dintre părinți de a-și manifesta, din orice motive, voința; exercitarea exclusivă a autorității părintești în cazul părinților separați prin divorț; exercitarea exclusivă a autorității părintești în cadrul familiei nelegitime. De asemenea, în cuprinsul acestui Capitol sunt prezentate detaliat aspecte de procedură specifice soluționarea pe cale judiciară a neînțelegerilor dintre părinți .

Capitolul al VII -lea, intitulat „Răspunderea juridică a părinților pentru exercitarea necorespunzătoare a drepturilor și îndatoririlor părintești” am analizat: natura juridică a decăderii din exercițiul drepturilor părintești, condițiile decăderii din exercițiul drepturilor părintești, procedura decăderii din exercițiul drepturilor părintești, efectele decăderii din exercițiul drepturilor părintești, redarea exercițiului drepturilor părintești.

Ultima parte a Tezei, intitulată „Concluzii și propuneri *de lege ferenda*”, descrie principalele contribuții pe care le-am propus legiuitorului pentru perfecționarea reglementărilor din domeniu.

În lumina celor evocate și explorând un vast material bibliografic, consider că sunt îndreptățit să afirm că obiectivele de cercetare științifică propuse au fost realizate, iar teza propusă oferă o imagine completă și complexă asupra actualului regim juridic al autorității părintești în sistemul de drept românesc.

CUPRINS

SUMAR.....	1
CUPRINS.....	5
PREFAȚĂ.....	10
1. INTRODUCERE.....	11
2. REPERE ISTORICE PRIVIND EVOLUȚIA REGLEMENTĂRILOR REFERITOARE LA AUTORITATEA PĂRINTEASCĂ ÎN ROMÂNIA	
2.1 PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA OCROTIRII COPILULUI ÎN ROMA ANTICĂ.....	21
2.2. OCROTIREA COPILULUI ÎN DREPTUL CUTUMIAR GERMAN.....	23
2.3 OCROTIREA COPILULUI ÎN DREPTUL CUTUMIAR FRANCEZ.....	25
2.4. OCROTIREA COPILULUI ÎN ANGLIA MEDIEVALĂ	26
2.5. OCROTIREA COPILULUI ÎN VECHIUL DREPT ROMÂN.....	27
3. ASPECTE GENERALE PRIVIND AUTORITATEA PĂRINTEASCĂ.....	37
4. DREPTURILE ȘI ÎNDATORIRILE PĂRINTEȘTI	
4.1. PRECIZĂRI PREALABILE.....	48
4.2. DREPTURILE ȘI ÎNDATORIRILE PĂRINTEȘTI REFERITOARE LA PERSOANA COPILULUI	
4.2.1. Dreptul și îndatorirea părinților de a-și crește copilul.....	49
4.2.2. Dreptul și îndatorirea părinților de a se îngriji de sănătatea și dezvoltarea fizică a copilului.....	53
4.2.3. Dreptul și îndatorirea părinților de a se îngriji de sănătatea și dezvoltarea psihică armonioasă a copilului.....	59
4.2.4. Dreptul și îndatorirea părinților de a se îngriji de dezvoltarea intelectuală precum și de educația, învățătura și pregătirea profesională a copilului.....	62
4.2.5. Dreptul și îndatorirea părinților de a avea legături personale cu copilul.....	67
4.2.6. Dreptul și îndatorirea părinților de a-l supraveghea pe copil.....	80
4.2.7. Dreptul părinților de a împiedica, în baza unor motive temeinice, corespondența și legăturile personale ale copilului în vârstă de până la 14 ani.....	82
4.2.8. Dreptul părinților de a îndruma copilul, potrivit propriilor convingeri, în alegerea unei religii, ținând seama de opinia, vârsta și gradul de maturitate al acestuia.....	84
4.2.9. Dreptul părintelui de a alege numele și prenumele copilului.....	87

4.2.10. Dreptul părintelui de a lua anumite măsuri disciplinare față de copil.....	93
4.2.11. Dreptul părintelui de a cere înapoierea copilului de la orice persoană care îl ține fără drept.....	98
4.2.12. Dreptul părintelui de a stabili locuința copilului.....	106
4.2.13. Dreptul părintelui de a consimți la adopția copilului sau de a cere desfacerea adopției.....	111
4.2.14. Dreptul părintelui de a consimți la logodna și căsătoria copilului.....	116
4.2.15. Obligația de întreținere.....	118
4.3. DREPTURILE ȘI ÎNDATORIRILE PĂRINTEȘTI REFERITOARE LA PATRIMONIUL COPILULUI.....	125
4.3.1. Dreptul și îndatorirea părinților de a administra cu bună credință bunurile copilului cu respectarea principiului independenței patrimoniale.....	125
4.3.2. Dreptul și îndatorirea părinților de a-l reprezenta pe copilul de până la 14 ani în actele juridice.....	129
4.3.3. Dreptul și îndatorirea părinților de a încuviința actele juridice ale copilului de peste 14 ani.....	131
5. EXERCITAREA ÎN COMUN A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI	
5.1. PRECIZĂRI PREALABILE.....	133
5.2. CONDIȚIILE EXERCITĂRII AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI	135
5.3. TITULARII AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI	
5.3.1. Titularii ordinari ai autorității părintești.....	137
5.3.2. Titularii parțiali și titularii excepționali ai autorității părintești.....	138
5.4. REGULA EXERCITĂRII ÎN COMUN A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI.....	141
5.5. PREZUMȚIA ACORDULUI TACIT AL PĂRINȚILOR ÎN CAZUL ACTELOR CURENTE.....	145
5.6. EXERCITAREA AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI ÎN COMUN ÎN CADRUL FAMILIEI NELEGITIME.....	150
5.7. EXERCITAREA AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI ÎN COMUN ÎN CAZUL PĂRINȚILOR SEPARAȚI.....	152
5.7.1. Separarea în fapt.....	153
5.7.2. Separarea prin divorț.....	155
6. EXERCITAREA EXCLUSIVĂ A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI	
6.1. PRECIZĂRI PREALABILE.....	159

6.2. EXERCITAREA EXCLUSIVĂ A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI ÎN CAZUL PĂRINȚILOR CĂSĂTORIȚI

6.2.1. Exercițarea exclusivă a autorității părintești în cazul decesului unuia dintre părinți.....161

6.2.2. Exercițarea exclusivă a autorității părintești în cazul decăderii totale sau parțiale din exercițiul drepturilor părintești.....167

6.2.3. Exercițarea exclusivă a autorității părintești în cazul punerii sub interdicție a unuia dintre părinți.....169

6.2.4. Exercițarea exclusivă a autorității părintești în cazul imposibilității unuia dintre părinți de a-și manifesta voința.....175

6.2.5. Dispariția unui dintre părinți.....175

6.2.6. Contrarietatea de interese dintre copil și părinții săi.....176

6.2.7. Împiedicarea unui părinte de a îndeplini un act în numele și interesul copilului sau de a încuviința actele acestuia.....177

6.2.8. Condamnarea unui părinte la o pedeapsă privativă de libertate.....178

6.2.9. Unul dintre părinți s-a pus el singur, în mod conștient, în imposibilitatea de a-și exercita drepturile și îndatoririle părintești.....182

6.2.10. Alte motive.....185

6.3. EXERCITAREA EXCLUSIVĂ A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI ÎN CAZUL PĂRINȚILOR SEPARAȚI ÎN FAPT.....186

6.3.1. Exercițarea exclusivă a autorității părintești în cazul părinților separați prin divorț.....187

6.3.2. Exercițarea exclusivă a autorității părintești în cadrul familiei nelegitime.....196

6.4. EXERCITAREA AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI DE CĂTRE TERȚE PERSOANE..198

6.5. SOLUȚIONAREA LITIGIILOR DINTRE PĂRINȚI.....203

6.5.1. Competența în soluționarea neînțelegerilor dintre părinți cu privire la exercitarea drepturilor și îndatoririlor părintești

6.5.1.1 Competența materială.....204

6.5.1.2. Competența teritorială.....206

6.5.2. Intervenția judecătorului de tutelă în privința convențiilor dintre părți referitoare la exercitarea autorității părintești.....208

6.5.3. Intervenția judecătorului într-o situație conflictuală.....210

6.5.4. Ascultarea copiilor.....212

6.5.5. Caracterul provizoriu al rezolvării chestiunilor părintești.....	217
7. RĂSPUNDEREA JURIDICĂ A PĂRINȚILOR PENTRU EXERCITAREA NECORESPUNZĂTOARE A DREPTURILOR ȘI ÎNDATORIRILOR PĂRINTEȘTI	
7.1. PRECIZĂRI PREALABILE.....	219
7.2. NATURA JURIDICĂ A DECĂDERII DIN EXERCITIUL DREPTURILOR PĂRINTEȘTI.....	221
7.3. CONDIȚIILE DECĂDERII DIN EXERCITIUL DREPTURILOR PĂRINTEȘTI.....	225
7.3.1. Punerea în pericol a vieții, sănătății sau dezvoltării copilului prin rele tratamente aplicate acestuia.....	226
7.3.2. Punerea în pericol a vieții, sănătății sau dezvoltării copilului ca urmare a consumului de alcool sau stupefiante al părintelui.....	228
7.3.3. Punerea în pericol a vieții, sănătății sau dezvoltării copilului ca urmare a comportamentului abuziv al părintelui.....	230
7.3.4. Punerea în pericol a vieții, sănătății sau dezvoltării copilului ca urmare a neglijenței grave în îndeplinirea obligațiilor părintești.....	232
7.3.5. Atingerea gravă a interesului superior al copilului.....	233
7.4. PROCEDURA DECĂDERII DIN EXERCITIUL DREPTURILOR PĂRINTEȘTI..	235
7.4.1. Etapa prealabilă sesizării instanței de tutelă.....	235
7.4.2. Competența instanței de tutelă	
7.4.2.1. Competența materială.....	236
7.4.2.2. Competența teritorială.....	237
7.4.3. Calitatea procesuală activă.....	237
7.4.4. Judecata în primă instanță	
7.4.4.1. Judecarea cauzei de urgență.....	239
7.4.4.2. Citarea părților.....	240
7.4.4.3. Raportul de anchetă psihosocială.....	240
7.4.4.4. Ascultarea copiilor.....	241
7.4.4.5. Participarea procurorului la judecata cererii.....	242
7.5. EFECTELE DECĂDERII DIN EXERCITIUL DREPTURILOR PĂRINTEȘTI.....	242
7.6. REDAREA EXERCITIULUI DREPTURILOR PĂRINTEȘTI.....	243
8. CONCLUZII ȘI PROPUNERI DE LEGE FERENDA.....	245
BIBLIOGRAFIE.....	254

CUVINTE CHEIE: autoritatea părintească, drepturile și îndatoririle părintești referitoare la persoana copilului, drepturile și îndatoririle părintești referitoare la patrimoniul copilului, exercitarea în comun a autorității părintești, exercitarea în mod exclusiv a autorității părintești, decăderea din exercițiul drepturilor părintești, interesul superior al copilului

PREFAȚĂ

„Autoritatea părintească reprezintă ansamblul de drepturi și îndatoriri care privesc atât persoana, cât și bunurile copilului”.

Teza de doctorat propusă oferă o imagine cuprinzătoare asupra problematicii teoretice și practice privind instituția juridică a „autorității părintești”, constituindu-se într-un posibil instrument de lucru la îndemâna tuturor celor cu preocupări teoretice sau practice în materie.

În elaborarea Tezei de doctorat am urmărit să-mi aduc contribuția la definirea logico-juridică a termenilor și sintagmelor utilizate în cadrul reglementărilor din domeniu, să identific eventualele inadvertențe sau lacune normative și să fundamentez pertinente propuneri *de lege ferenda* pentru remedierea acestora. Propunerile *de lege ferenda* sunt rezultatele unei activități de cercetare prin care am urmărit să ating obiectivele stabilite în cadrul planului de cercetare științifică.

Baza documentară este vastă, cuprinzând lucrări de referință din literatura de specialitate română și străină. Prin conținutul său teoretic și practic, Teza de doctorat se adresează tuturor celor care au preocupări în domeniul ocrotirii copiilor, indiferent că sunt teoreticieni ori practicieni ai dreptului.

1. INTRODUCERE

În Europa nu este dificil a se identifica zonele în care există familii în care legăturile între membrii **familiei** sunt relativ „puternice”, iar altele, în care acestea sunt relativ „slabe”. Există regiuni în care, în mod tradițional, din punct de vedere social, familia și grupul extins al familiei au avut prioritate față de individ și altele în care individul și valorile individuale au avut prioritate față de orice altceva, inclusiv față de relațiile de familie. Modul în care se dezvoltă și se manifestează relația dintre grupul de familie și membrii săi are implicații pentru modul în care funcționează societatea în sine. Astfel, este necesar ca autoritățile publice să ia în considerare natura sistemului familial existent atunci când elaborează anumite politici sociale și/sau adoptă o serie de norme juridice care guvernează relațiile familiale.

Existența unor „**legături familiale slabe**” sau a unor „**legături familiale puternice**” nu exclud deteriorarea relațiilor de familie dintre soți sau dintre aceștia și copiii lor. Ultimele două decenii au cunoscut o evoluție dramatică a numărului de părinți divorțați și singuri și, mai ales, a numărului de copii care nu conviețuiesc cu ambii părinți, atât în Statele Unite, cât și în Uniunea Europeană, România.

România, spre deosebire de celelalte țări membre ale UE, are un specific aparte de soluționare a litigiilor apărute între diferite persoane fizice și juridice **inclusiv cele care au ca obiect „minori și familie”**, respectiv se tinde a se soluționa aceste litigii **exclusiv** în cadrul instanțelor judecătorești.

În ceea ce privește defalcarea pe materii a volumului de activitate la nivelul judecătoriilor pentru anul 2017, numărul cauzelor nou intrate având ca obiect „minori și familie” a reprezentat 7% din volumul total al dosarelor nou intrate respectiv un număr de 140.000 cauze. Înregistrarea într-un singur an a unui număr de aproximativ 140.000 cauze având ca **obiect „minori și familie”** și implicit având ca obiect principal sau secundar soluționarea unor aspecte ce țin de autoritatea părintească și modul de exercitare al acesteia, arată impactul pe care această instituție îl are în societatea românească.

Cifrele statistice marchează o tendință tulburătoare, întrucât destrămarea relațiilor de familie dintre părinți sunt frecvent însoțite de traume și de suferințe semnificative, atât pentru părinți cât și pentru copii. Soluții de evitare și/sau ameliorare a acestor traume trebuie să fie găsite, dezvoltate și impuse de către autoritățile publice atât prin edictarea unor norme juridice cât mai ales prin elaborarea unor politici sociale care să țină seama de specificul legăturilor

familiale. Principalul domeniu în care se impune adoptarea unor norme juridice stricte îl reprezintă zona de exercitare a drepturilor și îndatoririlor părintești, respectiv exercitarea autorității părintești a copilului în ansamblul ei.

Modul în care relația dintre grupul de familie și membrii săi se manifestă în relațiile sociale are implicații asupra modului în care funcționează societatea în sine și, mai ales, asupra modului în care statul, privit în mod general, a reglementat aspectele legate de ocrotirea persoanei fizice, indiferent de modalitatea în care acesta se realizează, respectiv prin instituirea curatei persoanei fizice, prin punerea sub interdicție a persoanei fizice minore și majore, prin internarea medicală nevoluntară sau ocrotirea copilului prin modalități specifice (autoritatea părintească și măsurile de protecție prevăzute de Legea nr. 272/2004).

Instanța de tutelă și autoritățile cu atribuții specifice în domeniul ocrotirii persoanei fizice, în momentul în care aplică prevederile comunitare și naționale în domeniul ocrotirii persoanei fizice, trebuie să ia în considerare, atât natura legăturilor familiale care definește relațiile sociale din statul respectiv, cât mai ales interesul propriu al persoanei ocrotite.

Prin noțiunea de „ocrotire a persoanei fizice” înțelegem totalitatea normelor juridice care au ca obiect de reglementare protecția drepturilor patrimoniale și nepatrimoniale ale persoanei fizice.

Normele de drept civil ce au ca obiect protejarea persoanei fizice minore și majore nu vizează ocrotirea tuturor persoanelor fizice ci doar a acelor care, datorită vârstei sau sănătății fizice sau psihice, nu-și pot proteja, în mod individual, drepturile și interesele legitime.

În mod particular, relațiile sociale în continuă mișcare, precum și necesitățile jurisprudențiale au impus analizarea cu precădere, atât de către instanțele naționale și internaționale, cât și de către specialiști și practicienii în drept din statele naționale, a instituției ocrotirii copilului respectiv exercitarea autorității părintești în interesul superior al acestuia, instituție ce constituie fundamentul autorității părintești și al drepturilor copilului în general.

În sistemul de drept românesc, reglementările anterioare noului Cod civil în materia protecției copilului respectiv a „ocrotirii părintești” și, implicit, în materia drepturilor și îndatoririlor părintești se regăseau, în principal, în Codul familiei, respectiv în Legea nr. 272/2004 și Legea nr. 273/2004. Iar, sub auspiciile Codului civil de la 1864, reglementările privind drepturile și îndatoririle părintești se regăseau în Titlul VIII ce a avut denumirea „Despre puterea părintească”.

Prin intrarea în vigoare a Codului civil și a Legii nr. 71/2011 de punerea în aplicare a Codului civil, s-a procedat la abrogarea expresă totală a Codului familiei și parțială a Legii nr.

272/2004. Acest act normativ a devenit principalul instrument de reglementare a domeniului protecției copilului prin părinți sub denumirea generică de ”autoritate părintească”.

Codul civil a abordat o soluție diferită cu privire la sediul materiei față de cea adoptată de [Codul familiei](#), care cuprindea în Titlul III toate normele juridice având ca obiect protecția persoanelor fizice fără capacitate de exercițiu, a persoanelor fizice cu capacitate de exercițiu restrânsă precum și a altor persoane.

Astfel, prin Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, legiuitorul a optat pentru reglementarea distinctă a aspectelor de drept comun care vizează ocrotirea persoanei fizice față de modalitatea specifică de protejare a copilului respectiv ocrotirea acestuia de către părinți. În acest sens: în Cartea I, ce poartă denumirea marginală „Despre persoane”, sunt reglementate normele de principiu privind măsurile de ocrotire a persoanei fizice respectiv ocrotirea copiilor prin tutelă și ocrotirea majorului prin instituția „punerii sub interdicție” sau instituția „curatelei”; Cartea a II-a, intitulată „Despre familie”, reglementează normele privind ocrotirea copilului prin părinți, ca o consecință a existenței în cadrul acestei cărții a unui titlu referitor la autoritatea părintească.

În ceea ce privește mecanismul autorității părintești, respectiv condițiile și modalitățile de exercitare a autorității părintești, acesta se vedește a fi numai în aparență simplu, în realitate, în practica instanțelor de „minori și familie”, litigiile având ca obiect drepturile și îndatoririle părintești, exercitarea efectivă a autorității părintești și decăderea din exercițiul drepturilor părintești au primit soluții neunitare, chiar divergente, care pun în discuție vulnerabilitățile sau slăbiciunile sistemului judiciar și social în ansamblul său.

În consecință, autoritatea părintească este o instituție juridică care impune o analiză amănunțită, întrucât aplicarea acesteia la realitățile sociale este departe de a fi una unitară situație care se întâlnește nu numai în dreptul nostru, ci și în dreptul țărilor vest-europene. Astfel, deși ocrotirea copilului și efectele psihologice ale diferitelor măsuri luate cu ocazia ocrotirii acestuia, au făcut obiectul unor cercetări laborioase și aprofundate, concretizate în zeci de tratate, monografii și teze de doctorat, rezultatele obținute sunt departe de a fi definitive, ele nereușind să întrunească adeziunea specialiștilor în problemele cheie legate de modalitatea de exercitare a autorității părintești respectiv cazurile care pot conduce la decăderea din exercițiul drepturilor părintești.

Aceste elemente ne-au determinat să alegem ca teză de doctorat tocmai instituția autorității părintești fără a avea pretenția de a găsi răspunsuri la toate problemele teoretice și practice pe care exercitarea efectivă a autorității părintești le-a ridicat sau le mai poate ridica –

ceea ce este foarte greu, dacă nu imposibil de realizat-, ci numai de a încerca să furnizăm o imagine nouă și, eventual, mai precisă asupra aspectelor cheie legate de modalitatea efectivă de exercitare a drepturilor și îndatoririlor părintești.

În acest scop, având în vedere diferitele aspecte ce privesc regimul juridic al autorității părintești, am preferat o structurare a materialului trei mari părți respectiv *prima parte*, care va cuprinde noțiuni generale și istorice privind originea, fundamentul și rolul autorității părintești; *partea a II-a*, care va analiza totalitatea drepturilor respectiv a îndatoririlor care vizează persoana și bunurile copilului, precum și aspectele cheie legate de exercitarea efectivă a autorității părintești și decăderea din exercițiul drepturilor părintești; *partea a III-a* care va viza concluziile și propunerile *de lege ferenda*.

Având în vedere această structură și conținutul primei părți a lucrării de doctorat, am sistematizat această parte în 2 capitole, și anume:

- *Capitolul întâi* care va cuprinde o analiză succintă a reperelor istorice privind evoluția reglementărilor referitoare la autoritatea părintească.

- *Capitolul II*, intitulat „Repere istorice privind evoluția reglementărilor referitoare la autoritatea părintească în România”, va cuprinde, în mod firesc, în afara unor noțiuni generale și istorice privind originea, fundamentul și rolul ocrotirii părintești și evoluția istorică a reglementărilor privind autoritatea părintească;

Partea a II-a a tezei de doctorat este structurată în 5 capitole și va analiza instituția autorității părintești în toate elementele sale structurale și constitutive, și anume:

- *Capitolul III*, intitulat „Aspecte generale privind autoritatea părintească”, va viza definiția, caracterele juridice și principiile autorității părintești și delimitarea ocrotirii copiilor de către părinți față de alte instituții de drept civil (tutela copilului, măsurile de protecție a copilului aflat în dificultate ca mijloace alternative de înfăptuire a ocrotirii părintești, punerea sub interdicție, curatela și internarea nevoluntară).

- *Capitolul IV*, intitulat „Drepturile și îndatoririle părintești”, va aprofunda drepturile și obligațiile părinților având ca obiect persoana copilului și bunurile acestuia, urmărind îndeaproape modul de structurare avut în vedere de autorii Codului civil respectiv: dreptul și îndatorirea părinților de a crește copilul; de a se îngriji de sănătatea și dezvoltarea armonioasă fizică și psihică a acestuia; de a se îngriji de dezvoltarea intelectuală precum și de educația, învățătura și desăvârșirea profesională a copilului; de a avea și menține legăturile personale cu copilul; de a-l supraveghea pe acesta; de a împiedica corespondența și legăturile personale ale copilului fără capacitate de exercițiu; de a-l îndruma pe acesta în alegerea unei religii; dreptul

de a alege numele și prenumele copilului și de a lua măsuri disciplinare față de acesta; dreptul de a cere înapoierea copilului de la orice persoană îl ține fără drept precum și de a-i stabili locuința acestuia, dreptul de a consimți la adopția, logodna și căsătoria copilului respectiv de a cere desfacerea adopției; obligația de întreținere a copilului; dreptul și îndatorirea părinților de a administra cu bună credință bunurile copilului cu respectarea principiului independenței patrimoniale; de a-l reprezenta pe copilul în vârstă până la 14 ani în actele juridice precum și dreptul părinților de a încuviința actele juridice ale copilului de peste 14 ani.

Capitolul V, intitulat „Exercitarea în comun a autorității părintești”, va explora aspectele legate de principala modalitate a exercitării autorității părintești respectiv exercitării în comun a autorității părintești, prezumția acordului dintre părinți în cazul actelor juridice curente, exercitarea autorității părintești în comun în cadrul familiei nelegitime, exercitarea autorității părintești în comun în cazul părinților separați în fapt sau prin divorț.

Capitolul VI va examina „exercitarea exclusivă a autorității părintești” în toate ipotezele în care aceasta ar putea interveni, respectiv: exercitarea exclusivă în cazul decesului unuia dintre părinți; exercitarea exclusivă a autorității părintești în cazul decăderii totale sau parțiale din exercițiul drepturilor părintești; exercitarea autorității părintești în cazul punerii sub interdicție a unuia dintre părinți; exercitarea autorității părintești în cazul imposibilității unuia dintre părinți de a-și manifesta, din orice motive, voința; exercitarea exclusivă a autorității părintești în cazul părinților separați prin divorț; exercitarea exclusivă a autorității părintești în cadrul familiei nelegitime; exercitarea autorității părintești de către o terță persoană; soluționarea pe cale judecătorească a neînțelegerilor dintre părinți.

Capitolul VII, intitulat „Răspunderea juridică a părinților pentru exercitarea necorespunzătoare a drepturilor și îndatoririlor părintești” va analiza: natura juridică a decăderii din exercițiul drepturilor părintești, condițiile decăderii din exercițiul drepturilor părintești, procedura decăderii din exercițiul drepturilor părintești, efectele decăderii din exercițiul drepturilor părintești, redarea exercițiului drepturilor părintești.

Partea finală a lucrării ce cuprinde un capitol, respectiv al -VIII- lea în care am menționat concluziile și am indicat propunerile *de lege ferenda* pe care le-am formulat.

În doctrină ocrotirea (autoritatea) parintească este definită ca fiind instrumentul de protecție al persoanei și bunurilor copilului ce este dus la îndeplinire de către părinții acestuia. Menționăm că noțiunea de „părinți” vizează atât parinții firești (biologici) cât și pe cei adoptatori iar noțiunea de „copil” cuprinde atât copilul din căsătorie cât și cel din afara căsătoriei respectiv cel adoptat.

Exercitarea autorității părintesti presupune, de regulă, exercitarea împreună, în mod egal și în comun a tuturor drepturilor și respectiv ducerea la îndeplinire a obligațiilor părintesti de către ambii părinți împreună.

În reglementarea divorțului, legiuitorul Codului civil a instituit regula conform căreia autoritatea părintească se exercită de către ambii părinți însă, pentru motive întemeiate, se poate dispune și exercitarea ei doar de către unul dintre părinții copilului.

Codul civil nu reglementează noțiunea de „motive întemeiate” și nici nu oferă indicii pentru identificarea sferei de aplicare a „motivelor temeinice” fiind doar enumerate, în mod generic, ipotezele care pot conduce la exercitarea autorității părintești de către un singur părinte.

Dificultatea practică constă în identificarea și aprecierea „motivelor întemeiate” altele decât cele exemplificativ în art. 507 Cod civil. Astfel, în practica instanțelor judecătorești, s-au reținut ca „motive întemeiate” de natură a atrage exercitarea exclusivă a autorității părintești: consumul de alcool și droguri, violențele exercitate de către unul dintre părinți dacă acestea sunt dovedite prin certificate medico-legale sau declarații de martori, stabilirea definitivă a unuia dintre părinți în străinătate. Potrivit unor alte puncte de vedere, aceleași motive pot fi apreciate ca temeinice doar atunci când se manifestă în raporturile dintre părinte și copil.

Subliniem că art. 507 Cod civil nu stabilește o simplă excepție de la exercitarea în comun a autorității părintesti, ci veritabile situații excepționale în care autoritatea părintească se exercită de către un singur părinte care se impun a fi interpretate restrictiv.

Față de aceste aspecte, la elaborarea tezei de doctorat am avut în vedere următoarele obiective:

- Noțiunea, condițiile și durata autorității părintești atât prin prisma legislației europene cât mai ales prin prisma legislației românești și a modului efectiv de aplicare a acesteia.

- Drepturile și îndatoririle părinților. Sub acest aspect, am analizat conținutul autorității părintești, îndatoririle specifice ale părinților față de proprii copii, posibilitatea aplicării unor măsuri disciplinare, drepturile de care beneficiază părintele minor, locuința copilului, independența patrimonială între părinți și copii, administrarea bunurilor copilului.

- Exercitarea autorității părintești respectiv exercitarea împreună și în mod egal a autorității părintești în caz de divorț, exercitarea autorității părintești de către un singur părinte, situația copilului din afara căsătoriei și învoiala părinților în privința exercitării autorității părintești.

- Decăderea din exercițiul drepturilor părintești respectiv condițiile, întinderea decăderii, redarea exercițiului drepturilor părintești, obligația de întreținere și instituirea tutelei.

- Obligația de întreținere a copiilor de către părinți.

În privința metodologiei de cercetare am structurat lucrarea având la bază legislația din România comparativ cu legislația statelor care au inspirat actualul Cod civil și, de asemenea, m-am axat atât pe dispozițiile comunitare direct și imediat aplicabile situațiilor juridice deduse judecării în România cât mai ales pe jurisprudența comunitară relevantă în domeniu.

Am realizat teza de doctorat având la bază și practica judiciară națională și internațională respectiv am menționat practică judiciară relevantă cu ocazia analizării situațiilor ce impun exercitarea exclusivă a autorității părintești și, mai ales, am indicat tipologia sentințelor judecătorești care au generat practică neunitară și am analizat considerentele care au determinat luarea unei astfel de măsuri.

Documentarea teoretică, analiza, sinteza problemelor juridice implicate, studierea unui număr moderat de cazuri respectiv studierea patternurilor de asemănări și diferențe pentru a înțelege mecanismele care operează și formularea conceptelor sunt activități specifice cercetării comparative propriu zise prin metoda studiului de caz.

Sub acest aspect, arăt că speța (situația) reprezintă unitatea de analiză ce a făcut obiectul analizei respectiv am prezentat teoriile naționale și internaționale, am interpretat cauzele și posibilele efecte și, de asemenea am formulat noi concepte, teorii și soluții compatibile cu sistemul național respectiv am efectuat propuneri *de lege ferenda* față de situațiile intervenite în societate, situații care nu sunt reglementate și/sau sunt reglementate insuficient.

În privința metodologiei de cercetare, arăt că am realizat lucrarea având la bază literatura de specialitate atât națională cât și internațională respectiv literatura de specialitate din țările care au inspirat fiecare aspect al ocrotirii părintești. În acest sens, am accesat, atât biblioteca universitară a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, biblioteca din cadrul Facultății de Drept Sibiu și biblioteca Institutului National al Magistraturii, cât și, site-ul Anelis oferit de către Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu.

2. REPERE ISTORICE PRIVIND EVOLUȚIA REGLEMENTĂRILOR REFERITOARE LA AUTORITATEA PĂRINTEASCĂ ÎN ROMÂNIA

2.1 PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA OCROTIRII COPILULUI ÎN ROMA ANTICĂ

De la începuturile societății organizate, edictarea normelor de conviețuire precum și a celor juridice a avut drept obiect modul în care sunt organizate relațiile și legăturile de familie în societate și, în special, de exercitarea autorității părintești față de copii, respectiv modul în care sunt reglementate și organizate raporturile dintre părinți și copii lor, analizate din punctul de vedere al familiei mononucleare.

Autoritatea părintească, așa cum o cunoaștem din reglementările naționale și comunitare actuale, este rodul unei evoluții de secole, timp în care a suferit transformări radicale de la principiul antic de *drepturi naturale ale tatălui față de copil* la instituția actuală ce vizează *exercitarea autorității părintești cu respectarea dezideratului suprem -interesul superior al copilului -*, ca urmare firească a dezvoltării societății omenești, a influențelor de ordin religios, moral, economic și chiar politic.

Analizarea modului în care este reglementată exercitarea efectivă a drepturilor și îndatoririlor părintești în actualul Cod civil trebuie să aibă la bază expunerea rădăcinilor istorice și conceptuale ale autorității părintești, respectiv evoluția acestora de la puterea absolută a tatălui din perioada antică la figura centrală a exercitării autorității părintești în epoca modernă – copilul-.

În Roma antică, familia era organizată pe baze monogamice ce presupunea exercitarea puterii unice a șefului de familie asupra tuturor membrilor familiei inclusiv a sclavilor. Principiul roman format din *patria potestas* (putere asupra copiilor) a oferit *pater familias*-ului puterea absolută asupra copiilor și soției sale, inclusiv puterea de a abandona (*ius exponendi*), vinde (*ius vendendi*), alunga sau ucide copiii săi (*ius vitae ac necis*). Conținutul puterii părintești a șefului de familie asupra familiei sale a fost atât de cuprinzător încât a absorbit, în fapt, întreaga personalitate juridică și patrimoniul copiilor în patrimoniul *pater familias*-ului.

Restricții practice asupra puterii părintești au existat de la începutul istoriei romane și au evoluat până ce noțiunea de *patria potestas* a fost redusă aproape de sfârșitul Imperiului la

nimic mai mult decât dreptul, deși unul puternic, de corecție. În plus, religia organizată a creat unele restricții asupra exercițiului efectiv al autorității tatălui asupra descendenților. Astfel, cu toate că nu există nicio dovadă a ceea ce constituia o aplicare excesivă sau abuzivă a puterii patriarhale, se pare că *pater familias* nu își putea exercita puterea asupra vieții copiilor săi și a descendenților acestora fără o justificare excepțională.

2.2. OCROTIREA COPILULUI ÎN DREPTUL CUTUMIAR GERMAN

Dreptul cutumiar, de origine germanică, a fost larg răspândit în Europa, reprezentând, practic, cu unele mici variații locale, corpul central al dreptului european, în ceea ce este acum zona geografică delimitată de Germania, Franța Centrală, Peninsula scandinavă și Nordul Italiei.

Societatea germană era tot una patriarhală precum cea a romanilor, însă, cu toate acestea, noțiunea germanică de *mund* sau *mundium* includea, în mod explicit, atât îndatoririle paterne față de propriul copil, cât și, drepturile tatălui față de persoana copilului. Conceptul moral și juridic al instituției „*mund*” combină noțiunile de drepturi, putere și responsabilitate. Această îngemănare de putere a părintelui asupra copilului și drepturi ale acestuia a constituit tema dominantă a recentelor dezvoltări ale legislației franceze și a jurisprudenței privind modul de exercitare a autorității părintești respectiv drepturile și îndatoririle părinților față de persoana și bunurile copilului.

Influențele germanice s-au manifestat în Franța centrală prin dreptul cutumiar care a evoluat de la conceptul francez de *mainbournie*, adică *mundium*. Pe de altă parte, în sudul Franței, acolo unde legea scrisă governa relațiile sociale inclusiv cele de familie (*le pays du droit écrit*), legea romană a constituit principala sursă de inspirație.

2.3. OCROTIREA PĂRINTEASCĂ ÎN DREPTUL CUTUMIAR FRANCEZ

În dreptul francez cutumiar, autoritatea sau puterea părintească (*la puissance paternelle*) a aparținut nu numai tatălui, ci și mamei. Mai mult, autoritatea părintească se încheia atunci când un copil ajungea la vârsta majoratului sau își dobânda, expres sau tacit, emanciparea. Sub dreptul cutumiar francez, autoritatea părintească se exercita numai în privința persoanei copilului, nu și în ceea ce privește patrimoniul acestuia. În fapt, în patrimoniul

copilului coexistau toate dezmembrămintele dreptului de proprietate asupra bunurilor acestuia, iar tatăl avea un simplu drept de administrare al patrimoniului copilului.

Astfel, în contextul dreptului civil cutumiar exista noțiunea, încorporată mai târziu în Codul civil francez și preluată de toată lumea modernă, de „autoritate părintească” bazată, în esență, pe obligația de protejare a propriilor copii. Viziunea romană asupra autorității părintești respectiv existența unui drept absolut al tatălui asupra familiei și implicit a copilului, nu a făcut niciodată parte din dreptul civil cutumiar francez .

În cele din urmă, Codul civil napoleonian a încorporat concepția *mundium -ului* asupra protecției copilului. În ciuda protecției generale oferite de *mundium*, tatăl avea totuși puteri extinse asupra familiei sale fiind liber să decidă asupra copiilor lui potrivit propriei educații și conștiințe fără însă a putea abuza excesiv de puterea sa.

2.4. OCROTIREA COPILULUI ÎN ANGLIA MEDIEVALĂ

Noțiunea de sorginte germanică a *munt* s-a extins și în Anglia anglo-saxonă, având ca rezultat temperarea și controlarea puterii patriarhului asupra familiei sale. Astfel, la un moment dat, în Anglia, soția era liberă să denunțe o căsătorie și să părăsească domiciliul conjugal împreună cu proprii copii și putea pretinde jumătate din bunurile comune.

În feudalism, dată fiind puterea crescută a bisericii, tatăl a devenit păzitorul natural al copiilor săi fiind, astfel, abrogate orice norme care aveau ca obiect egalitatea în drepturi între cei doi soți sau care priveau drepturile copilului. În perioada feudală, tatăl a avut, potrivit dreptului comun, prerogativa absolută și autoritatea de a controla educația și religia copiilor lui. Cu anumite excepții, tatăl avea dreptul absolut de a decide forma de școlarizare a copiilor și pregătirea religioasă iar dorințele acestuia trebuiau respectate inclusiv după moartea acestuia.

Cazul Shelley și Revoluția Industrială au marcat practic decesul „părintelui preferință” în Marea Britanie. În anul 1839, Legea lui Talford a modificat aproape toate normele prin care se asigura preferința paternă în ceea ce privește custodia copiilor prin acordarea mamei a dreptului la îngrijirea copiilor sub șapte ani. În anul 1873, Legea lui Talford a fost modificată din nou, de această dată pentru a se acorda mamei dreptul la încredințarea copiilor indiferent de vârsta acestora.

2.5. OCROTIREA COPILULUI ÎN VECHIUL DREPT ROMÂN

Vechea familie românească avea la bază regimul patriarhal, reglementat la nivel cutumiar, în care autoritatea paternală era una extinsă în special sub aspect moral.

Puterea părintească avea ca izvor căsătoria care conferea atribuții extinse ambilor părinți, dar în special tatălui, mai ales sub raport corecțional.

O altă modalitate de dobândire a puterii părintești era adopția denumită „*luare de suflet*”, la aceasta recurgându-se de obicei când o persoană nu avea urmași. Părinții puteau să-și vândă copiii doar în situații excepționale, de exemplu, în caz de foamete când vânzarea acestora era singura modalitate de a-i salva pe aceștia de la moarte.

În Moldova, relațiile dintre părinți și copii acestora au fost reglementate în primul Cod civil al Moldovei pe baza principiilor dreptului roman care guvernau aceste relații. Astfel, în anul 1817, Codul Calimach a acordat puteri extinse tatălui care își exercita în mod exclusiv puterea părintească, în timp ce, mama nu exercita drepturile și îndatoririle părintești nici măcar în ipoteza în care tatăl copilului devenea incapabil. În această situație atribuțiile părintești erau exercitate de către un tutore numit în acest scop.

În ceea ce privește conținutul noțiunii de „interes al copilului”, tatăl decidea singur potrivit propriilor convingeri și fără intervenția mamei sau a unui magistrat, în ceea ce privește educația acestuia, viața și sănătatea copilului. Tatăl copilului avea dreptul fundamental de a-l crește pe acesta „potrivit rangului și cum va socoti de cuviință”, însă, copilul avea dreptul de a solicita tatălui asigurarea unei educații specifice respectiv de a obține pe cale judiciară schimbarea învățăturii „conform plecării și a puterilor sale”.

În dreptul intern modern românesc, sub imperiul Codului civil de la 1864, Titlul VIII având denumirea marginală „Despre puterea părintească”, creșterea și educarea copiilor se realiza prin instituția puterii părintești. Sub influența dreptului francez, puterea părintească nu a mai avut ca scop asigurarea autorității șefului de familie asupra copiilor ci obligația de protejare a propriilor copii. Regimul juridic al minorității se baza pe regula potrivit căreia copiii „trebuie supuși” ocrotirii exercitate de către părinții lor.

Puterea părintească presupunea totalitatea drepturilor acordate părinților asupra persoanei și bunurilor copilului cât timp acesta era minor sau neemancipat. Codul civil 1864 făcea o diferențiere netă între copilul din căsătorie, considerat „legitim”, asupra căruia se exercita puterea părintească a ambilor părinți și copilul din afara căsătorie, considerat „ilegitim” căruia nu i se recunoștea nici o legătură juridică cu tatăl biologic.

Sub imperiul Codului familiei și al Legii nr. 272/2004, ocrotirea părintească era guvernată de anumite principii, dintre care unele s-au menținut și sub auspiciile noului Cod civil respectiv:

- exercitarea drepturilor părintești exclusiv în interesul superior al copilului;
- egalitatea ambilor părinți în exercitarea autorității părintești;
- exercitarea de către organele special constituite ale statului a unui control efectiv ce viza modul în care părinții își exercitau ocrotirea părintească;
- independența patrimonială dintre părinte și copil;

Prin intrarea în vigoare a Codului civil, s-a procedat la abrogarea expresă totală a Codului familiei și parțială a Legii nr. 272/2004. Acest act normativ a devenit principalul instrument de reglementare a domeniului protecției copilului prin părinți sub denumirea generică de ”autoritate părintească”.

La nivel comunitar, Recomandarea nr. R (84) 4 a Comitetului Miniștrilor al Statelor Membre privind responsabilitățile parentale adoptată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 28 februarie 1984, a fost primul instrument comunitar care a vizat, în mod specific, atât drepturile cât mai ales responsabilitățile părintești. Recomandarea nr. R (84) 4 reglementa modul în care drepturile și îndatoririle părintești trebuie să fie exercitate în diferite situații.

În cele din urmă, principiile dreptului familiei european în ceea ce privește responsabilitățile părintești elaborate de Comisia Europeană privind Legislația Familiei - principiile CEFL- merită o mențiune specială în această lucrare chiar dacă acestea nu provin dintr-o organizație oficială europeană (sau internațională).

Principiile Comisiei Europene privind Legislația Familiei sugerează modul în care ar trebui să evolueze și să progreseze legislația națională și comunitară în domeniul relațiilor de familie. Ulterior, Principiile au fost testate prin aplicarea lor la sistemele naționale din Estonia, Malta, România, Scoția, Danemarca, Anglia și Țara Galilor și Turcia.

Principiile Comisiei Europene privind Legislația Familiei sunt, în opinia noastră, cele mai progresive și extinse reglementări privind drepturile și responsabilitățile părintești.

Acestea, prin Principiul 3:11, instituie norma fundamentală ce reglementează relațiile dintre părinți și copii lor respectiv părinții care au responsabilități părintești trebuie să aibă drepturi egale și îndatorirea de a-și exercita în comun toate responsabilitățile pe care le au față de proprii copii. Conform Principiului 3:10 aceste responsabilități părintești nu ar trebui să fie afectate de separarea părintească.

3. ASPECTE GENERALE PRIVIND AUTORITATEA PĂRINTEASCĂ

De la începuturile societății umane instituirea unor norme conviețuire socială care, ulterior, s-au transformat în norme juridice a avut drept obiect protejarea persoanei fizice. Necesitatea protecției unor valori sociale specifice precum și existența unor categorii de persoane cărora, din diverse rațiuni, trebuie să li se asigure această protecție specială au condus la adoptarea de norme juridice care conturează regimuri de protecție distincte pentru fiecare din categoriile de persoane vulnerabile.

Creșterea, îngrijirea, educarea și ocrotirea copiilor prin părinți se realizează printr-un ansamblu de norme juridice care reglementează exercitarea autorității părintești, exercitarea efectivă a drepturilor și îndatoririlor părintești față de persoana copilului, exercitarea efectivă a drepturilor și îndatoririlor părintești față de patrimoniul copilului precum și decăderea din exercițiul drepturilor părintești.

Prin intrarea în vigoare a Codului civil, s-a procedat la abrogarea expresă totală a Codului familiei și parțială a Legii nr. 272/2004. Acest act normativ a devenit principalul instrument de reglementare a domeniului protecției copilului prin părinți sub denumirea generică de "autoritate părintească".

În Codul civil românesc autoritatea părintească este reglementată de art. 483 - 512 din cadrul Titlului IV, Cartea a II-a, intitulată "Despre familie". Aceste dispoziții cu caracter general sunt completate și cu dispozițiile Legii nr. 272/2004.

Legiuitorul român a definit noțiunea de „autoritatea părintească” ca fiind „ansamblul de drepturi și îndatoriri care privesc atât persoana, cât și bunurile copilului” preluând astfel definiția autorității părintești din Codul civil francez și Codul civil italian.

Raporturile dintre părinți și copii au la bază îndatorirea primordială a părinților de a-l crește și educa pe copil ceea ce a condus legiuitorul la menționarea expresă a elementelor care compun noțiunea de „autoritate părintească”, după cum urmează: „părinții au dreptul și îndatorirea de a crește copilul, îngrijind de sănătatea și dezvoltarea lui fizică, psihică și intelectuală, de educația, învățătura și pregătirea profesională a acestuia, potrivit propriilor lor convingeri, însușirilor și nevoilor copilului”. De asemenea, „ei sunt datori să dea copilului orientarea și sfaturile necesare exercitării corespunzătoare a drepturilor pe care legea le recunoaște acestuia”.

Atribuțiile care sunt incluse în autoritatea părintească au o natură duală; în mod obișnuit, acestea se supun în egală măsură condiției (naturii) de drepturi și de îndatoriri. Prin atribuirea acestor puteri, legea recunoaște un drept natural, izvorât din legătura de filiație, însă impune în același timp îndeplinirea lor și ca o obligație ce își are izvorul în aceeași legătură de filiație. Se combină astfel interesul mononuclear al părinților cu cel familial și social, dând naștere categoriei de drepturi - îndatoriri care caracterizează această instituție.

În sistemul de drept românesc, drepturile și îndatoririle părintești nu sunt limitate doar la persoana copilului ele vizează și bunurile respectiv actele civile ale copilului. Distincția între cele două categorii este una utilă, având în vedere posibilitatea separării autorității părintești, când are loc o divizare a drepturilor și îndatoririlor specifice, în special a celor ce vizează bunurile copilului, între cei doi părinți sau între aceștia și o terță persoană care asigură protecția subsidiară a minorului.

Este evident că are întâietate interesul superior al copilului și drepturile acestuia, context în care trebuie precizat că simpla consacrare a drepturilor copilului nu este suficientă pentru ca scopul legii să fie realizat. Protecția copilului necesită, în primul rând, mijloace și garanții concrete pentru realizarea acesteia. Astfel, punerea în practică a acestor dispoziții legale poate fi îngreunată sau, mai rău, stopată de numeroase obstacole ce se pot găsi, în parte sau în totalitate, în societate.

În interpretarea dispoziției de principiu cuprinsă în art. 487 alin. 1 teza I Cod civil, Legea nr. 272/2004 statuează că ambii părinți sunt împreună responsabili pentru creșterea și educarea copiilor lor iar exercitarea autorității părintești trebuie să aibă în vedere numai interesul superior al copilului. Astfel, „părinții au îndatorirea de a asigura bunăstarea materială și spirituală a copilului, în special prin îngrijirea acestuia, prin menținerea relațiilor personale cu el, prin asigurarea creșterii, educării și întreținerii sale, precum și prin reprezentarea sa legală în vederea încheierii actelor civile respectiv administrarea patrimoniului acestuia”.

Potrivit art. 487 alin. 1 Cod civil, obligația de îngrijire a copilului presupune pentru părinți următoarele îndatoriri:

- a) de a se îngriji de sănătatea și dezvoltarea fizică, psihică și intelectuală armonioasă a copilului;
- b) de a se îngriji de educația, învățătura și desăvârșirea profesională a copilului;
- c) de a da copilului orientarea și sfaturile necesare exercitării corespunzătoare a drepturilor și obligațiilor pe care legea le recunoaște acestuia;

d) de a crește copilul în condiții care să asigure dezvoltarea lui fizică, mentală, spirituală și socială în mod armonios.

Asadar, conținutul drepturilor și îndatoririlor părintești nu este lăsat în suspensie. Acestea au atât un scop general (interesul superior al copilului) care le imprimă caracteristici comune dar și fiecare au un obiect propriu, specific. În legătură cu enumerarea și denumirea drepturilor și îndatoririlor părintești privind persoana copilului, în literatura de specialitate nu există un consens, existând o diversitate de opinii.

Prof. Al. Bacaci împreună cu dna. prof. Hageanu C.C. au opinat că drepturile și îndatoririle părintești referitoare la persoana copilului sunt: dreptul părintelui de a stabili locuința copilului și de a-l ține; dreptul părintelui de a îndruma copilul; dreptul părintelui de a avea legături personale cu copilul; dreptul părintelui de a veghea la creșterea, educarea, învățătura și pregătirea profesională a copilului; dreptul părinților de a consimți la adopția copilului; dreptul părinților de a-l reprezenta pe copil în actele civile ori de a-i încuviința aceste acte; îndatorirea părinților de a crește copilul; îndatorirea părinților de a întreține copilul.

Drepturile și îndatoririle părintești referitoare la bunurile copilului sunt: dreptul și îndatorirea părintelui de administrare a bunurilor copilului; dreptul și îndatorirea părintelui de a-l reprezenta pe copilul minor în actele civile ori de a-i încuviința aceste acte.

În opinia d-lui profesor Teodor Bodoașcă, drepturile și îndatoririle părintești cu privire la persoana copilului privesc: religia copilului, numele copilului, supravegherea acestuia, înapoierea copilului de la alte persoane care-l țin fără drept și locuința minorului.

În privința drepturilor și îndatoririlor părintești cu privire la bunurile copilului, prof. Teodor Bodoașcă reține că acestea sunt: dreptul și îndatorirea părinților de a administra bunurile copilului, precum și, dreptul și îndatorirea părinților de a-l reprezenta pe copilul lipsit de capacitate de exercițiu la încheierea actelor juridice respectiv dreptul și îndatorirea părinților de a încuviința actele juridice ale copilului cu capacitate de exercițiu restrânsă.

Observăm astfel, că ceea ce diferă de la autor la autor este mai curând modul de formulare al enunțului, întrucât prin determinarea conținutului propriu-zis al drepturilor și obligațiilor enumerate se ajunge la același rezultat respectiv acoperirea integrală a domeniului protecției copilului în latura sa personală și patrimonială.

În ceea ce ne privește considerăm că, drepturile și îndatoririle părinților cu privire la persoana copilului lor sunt:

- dreptul și îndatorirea părinților de a se îngriji de sănătatea, integritatea și dezvoltarea fizică, morală, socială, psihică și intelectuală a copilului potrivit propriilor convingeri dar cu respectarea aptitudinilor, însușirilor și nevoilor copilului;

- dreptul și îndatorirea părinților de a se îngriji și a decide asupra educației, învățării și pregătirii profesionale a copilului potrivit aptitudinilor acestuia;

- îndatorirea părinților de a crește copilul în condiții care să asigure dezvoltarea armonioasă a acestuia din punct de vedere fizică, morală, socială, psihică și intelectuală;

- îndatorirea părinților de a stabili, menține și dezvolta legăturile personale cu copilul;

- dreptul și îndatorirea părinților de supraveghere a activităților și persoanei copilului;

- dreptul părinților de a împiedica corespondența și legăturile personale ale copilului fără capacitate de exercițiu;

- dreptul părinților de a-l îndruma pe copilul fără capacitate de exercițiu în alegerea unei religii, ținând seama de opinia, vârsta și gradul de maturitate ale acestuia;

- dreptul părinților de a alege numele și prenumele copilului, în condițiile legii;

- dreptul părinților de a lua măsuri disciplinare de mică însemnătate față de copil;

- dreptul părinților de a cere înapoierea copilului de la orice persoană care îl ține fără drept;

- dreptul părinților de a stabili locuința copilului;

- dreptul părinților de a consimți la adopția copilului sau de a cere desfacerea adopției;

- dreptul părinților de a consimți la logodna și căsătoria copilului;

- obligația de întreținere a copilului;

Drepturile și îndatoririle părinților cu privire la patrimoniul copilului sunt:

- dreptul și îndatorirea părinților de a administra cu bună credință bunurile copilului cu respectarea principiului independenței patrimoniale;

- dreptul și îndatorirea părinților de a-l reprezenta pe copilul lipsit de capacitate de exercițiu la încheierea actelor juridice;

- dreptul și îndatorirea părinților de a încuviința actele juridice ale copilului cu capacitate de exercițiu restrânsă.

CAPITOLUL 4. DREPTURILE ȘI ÎNDATORIRILE PĂRINTEȘTI

4.1. PRECIZĂRI PREALABILE

Creșterea și ocrotirea copiilor prin părinți se realizează printr-un ansamblu de instituții juridice care reglementează autoritatea părintească atât sub aspectul drepturilor și îndatoririle care privesc persoana copilului cât și sub aspectul drepturilor și îndatoririlor acestora față de patrimoniul copilului.

Drepturile și îndatoririle părintești sunt reglementate prin art. 487 Cod civil ce poartă denumirea marginală ”Conținutul autorității părintești”, după cum urmează: „părinții au dreptul și îndatorirea de a crește copilul, îngrijind de sănătatea și dezvoltarea lui fizică, psihică și intelectuală, de educația, învățătura și pregătirea profesională a acestuia, potrivit propriilor lor convingeri, însușirilor și nevoilor copilului. De asemenea, ei sunt datori să dea copilului orientarea și sfaturile necesare exercitării corespunzătoare a drepturilor pe care legea le recunoaște acestuia.”

4.2. DREPTURILE ȘI ÎNDATORIRILE PĂRINTEȘTI REFERITOARE LA PERSOANA COPILULUI

4.2.1. DREPTUL ȘI ÎNDATORIREA PĂRINȚILOR DE A CREȘTE COPILUL

Dreptul și îndatorirea părinților de a crește în condiții care să asigure dezvoltarea armonioasă a acestuia din punct de vedere fizică, morală, socială, psihică și intelectuală constituie cel mai important element al autorității părintești fiind instituit prin art. 48 alin. 1 din legea fundamentală a României, art. 487 alin. (1) Cod civil și art. 47 alin. (1) și (2) din Legea nr. 272/2004 și are drept scop transformarea copilului într-un adult sănătos, educat, echilibrat, capabil să ia decizii corecte și să facă față provocărilor vieții.

Dreptul și îndatorirea părinților de a crește copilul potrivit propriilor lor convingeri, însușirilor și nevoilor copilului se regăsește în toate statele Uniunii Europene constituind fundamentul ocrotirii copiilor prin părinți.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în Cauza Keegan c. Republica Irlanda, a reținut că, în ipoteza stabilirii prealabile a unei legături de familie dintre un părinte și copilul său, se impune în sarcina autorităților naționale de a acționa într-un mod care permite ca această

legătura să se dezvolte și, de asemenea, trebuie să adopte și să asigure toate garanțiile juridice necesare pentru ca din momentul nașterii copilului, acesta să se și integreze în mod deplin în familia sa. În acest context, ca referință se poate lua principiul prevăzut la art. 7 din Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, care prevede, în mod expres, că un copil, indiferent de vârsta acestuia, are dreptul de a fi îngrijit de către părinții lui.

Arătăm că, în viziunea legiuitorului, conceptul de creștere este unul complex și include mai multe îndatoriri în sarcina părinților, care toate converg spre același scop respectiv transformarea copilului într-un adult sănătos, educat, echilibrat, capabil să ia decizii corecte, să se integreze în societate, să facă față provocărilor vieții respectiv să asigure creșterea și educarea ulterioară a propriilor copii.

4.2.2. DREPTUL ȘI ÎNDATORIREA PĂRINȚILOR DE A SE ÎNGRIJI DE SĂNĂTATEA ȘI DEZVOLTAREA FIZICĂ A COPILULUI

Îngrijirea sănătății și dezvoltării copilului este esențială pentru dezvoltarea, bunăstarea și echilibrul copilului și reprezintă un pas esențial către transformarea acestuia într-un adult sănătos, educat, echilibrat, capabil să ia decizii corecte, să se integreze în societate, să facă față provocărilor vieții respectiv să asigure creșterea și educarea ulterioară a propriilor copii.

Având în vedere dispozițiile art. 487 alin. 1 Cod civil român precum și ale art. 488 alin. 1 Cod civil român reținem că, în cuprinsul sintagmei ”creștere a copilului necăsătorit”, intră îndatorirea părinților de a se preocupa de integritatea fizică a copilului, de menținerea la un nivel optim a sănătății copilului precum și de a urmări dezvoltarea fizică armonioasă a acestuia.

Dreptul la protejarea sănătății persoanelor fizice și implicit a copilului este ridicat la rang de drept fundamental printre prevederile constituționale. Astfel, dreptul la viața, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei fizice sunt garantate, statul având o obligație pozitivă, și anume, aceea de a lua toate măsurile necesare pentru asigurarea la un nivel optim a igienei și a sănătății publice.

Mai mult, copiii și tinerii beneficiază de un regim special de protecție și de asistență din partea statului ce vizează realizarea tuturor drepturilor acestora. În acest sens, statul are obligația constituțională de a asigura sprijin financiar copiilor prin acordarea de alocații financiare lunare, prin instituirea unor programe sociale care să asigure o alimentație corespunzătoare a acestora în cadrul sistemului public de educație respectiv acordarea de

ajutoare financiare pentru acoperirea totală sau parțială a cheltuielilor de îngrijire a copilului bolnav ori cu handicap.

O problemă delicată se ridică în situația în care părinții refuză să-și dea consimțământul, în caz de urgență, pentru o intervenție chirurgicală de urgență care trebuie efectuată în mod obligatoriu pentru salvarea copilului. În situația excepțională „în care viața copilului se află în pericol iminent ori există riscul producerii unor consecințe grave cu privire la sănătatea sau integritatea acestuia, medicul are dreptul de a efectua acele acte medicale de strictă necesitate pentru a salva viața copilului, chiar fără a avea acordul părinților sau al altui reprezentant legal al acestuia.”.

Atunci când nu este vorba de o afecțiune complexă, dreptul individual respectiv îndatorirea individuală a părintelui la care copilul nu locuiește în mod stabil de a-l crește, presupune existența unei obligații de informare și nu exercitarea unui consimțământ anterior efectiv la actul medical.

Pentru identitate de rațiune, apreciem că deciziile privind problemele de sănătate minore care intră în competența medicului pediatru, pot fi luate de către un singur părinte subzistând însă obligația de informare a părintelui la care copilul nu locuiește în mod statornic precum și dreptul acestuia de a solicita o a doua opinie medicală.

Considerăm însă că alegerea medicului pediatru reprezintă o decizie ce se impune a fi luată cu acordul ambilor părinți întrucât capacitatea profesională a medicului pediatru, gradul de accesibilitate la acesta, viziunile medicului pediatru referitoare la relația medic -copil - părinte reprezintă chestiuni extrem de importante în dezvoltarea fizică viitoare a copilului.

4.2.3. DREPTUL ȘI ÎNDATORIREA PĂRINȚILOR DE A SE ÎNGRIJI DE SĂNĂTATEA ȘI DEZVOLTAREA PSIHICĂ ARMONIOASĂ A COPILULUI

Profilul abilităților cognitive, al convingerilor, al valorilor etice, al ocrotirii copiilor și al stării emoționale deosebite care caracterizează copilul în fiecare etapă de dezvoltare este rezultatul influențelor diverse care operează în moduri complexe. Cei mai importanți factori determinanți ai diferitelor profiluri ale copilului includ: modelele fiziologice moștenite care se numesc calități temperamentale, practicile și personalitatea părintească, calitatea școlilor frecventate, relațiile cu colegii, poziția ordonată în familie și, în cele din urmă, epoca istorică în care se intervine copilăria târzie și adolescența timpurie.

Leguitorul român, având în vedere importanța părinților în dezvoltarea personalității propriilor copii, prin art. 487 alin. (1) Cod civil, a reglementat în mod distinct dreptul și obligația părinților de a se preocupa de evoluția optimă din punct de vedere psihic a copilului, iar în art. 488 alin. (1) Cod civil a impus în sarcina părinților îndatorirea specifică de a-l crește pe copil în condiții de natură a asigura dezvoltarea mentală armonioasă.

În concluzie, în opinia noastră, îndatorirea părinților de a se preocupa de sănătatea și dezvoltarea psihică a copilului presupune atât un aspect pozitiv care constă în satisfacerea trebuințelor copilului potrivit cu stadiul de dezvoltare și nevoile speciale ale acestuia, cât și un aspect negativ care presupune protejarea copilului împotriva oricărui tip de abuz fizic, emoțional sau împotriva unui comportament neglijent al părinților.

4.2.4. DREPTUL ȘI ÎNDATORIREA PĂRINȚILOR DE A SE ÎNGRIJI DE DEZVOLTAREA INTELECTUALĂ PRECUM ȘI DE EDUCAȚIA, ÎNVĂȚĂTURA ȘI PREGĂTIREA PROFESIONALĂ A COPILULUI

Prin educație, în sens tradițional, înțelegem activitatea desfășurată în cadrul familiei restrânse (mononucleare) ce are ca obiectiv însușirea unor cunoștințe generale, a valorilor morale și a normelor de conviețuire socială ce caracterizează familia, iar, în sensul cel mai larg, înțelegem ghidarea copilului în construirea personalității sale, în alegerea studiilor sau a profesiei, a tipului de învățământ. Astfel, în cadrul raporturilor de familie se stabilesc primele repere în procesul de formare și educare a copilului înțelegând prin aceasta ansamblul de măsuri și influențe exercitate în vederea formării și dezvoltării capacităților fizice, intelectuale, cognitive, a modelării personalității și a stimulării aptitudinilor copilului, potrivit cu însușirile sale.

În sistemul de drept românesc, educația și formarea profesională a copiilor are drept scop „formarea competențelor acestuia, înțelese ca ansamblu multifuncțional și transferabil de cunoștințe, abilități și aptitudini, necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală, prin realizarea propriilor obiective în viață, conform intereselor și aspirațiilor fiecăruia și dorinței de a învăța pe tot parcursul vieții”.

Facem precizarea că părinții trebuie să fie conștienți de responsabilitatea socială care le revine ca factori principali de îndrumare și educare ai copilului, de formare și modelare a personalității acestuia în deplin acord cu valorile morale general acceptate în societate precum binele, dreptatea, omnia, iubirea, respectul, onestitatea, nediscriminarea etc.

4.2.5. DREPTUL ȘI ÎNDATORIREA PĂRINȚILOR DE A AVEA LEGĂTURI PERSONALE CU COPILUL

În mod practic, problema exercitării acestui drept se intervine în cazurile în care copilul nu locuiește în mod statornic cu unul dintre părinți, la locuința acestuia, respectiv în cazurile în care drepturile și îndatoririle părintești nu se exercită în mod legal de ambii părinți sau revin acestora numai în parte.

Dreptul părintelui care nu conviețuiește cu copilul de a avea legături personale cu acesta la propria sa locuință, alături de obligația de întreținere, reprezintă unul din drepturile cel mai des invocate în litigiile dintre părinți și pune reale probleme în practica judiciară, mai ales, în ceea ce privește realizarea efectivă a acestui drept.

Facem precizarea că, dreptul copiilor de a stabili și menține relațiile personale cu ambii părinți trebuie să fie exercitat de aceștia indiferent de contextul ce a stat la baza separării vieții de familie stabilită între copil și părinții acestuia sau dacă copilul s-a născut în urma unei relații extraconjugale.

Sub acest aspect, observăm că, din punctul de vedere al CJUE, o măsură care împiedică copilul să întrețină în mod regulat relații personale și contacte directe cu ambii părinți poate fi justificată numai printr-un alt interes al copilului de o importanță atât de mare încât are prioritate față de interesul care stă la baza dreptului fundamental respectiv.

În legislația Uniunii Europene se recunoaște în mod expres dreptul fiecărui copil de a menține relațiile personale și contactele directe cu ambii părinți. Art. 24 alin. (3) din Cartă clarifică conținutul dreptului, în special semnificația termenului contact, care trebuie: să aibă loc *cu regularitate*, să permită întreținerea unor *relații personale* și să fie în forma *contactului direct*. Deși Carta nu limitează, în mod expres, exercițiul dreptului părintelui de a-și menține legăturile cu copilul, apreciem că dreptul propriu al copilului de a stabili și menține relațiile personale cu părinții săi respectiv dreptul propriu al părinților de a stabili și menține relațiile personale cu copilul lor sunt limitate doar de către interesul său superior al copilului.

Mai mult, dreptul propriu al copilului este menționat în mod expres de către Convenția Consiliului Europei asupra relațiilor personale care privesc copiii. Astfel, art. 4 alin. (1) din

Convenție prevede că „copilul și părinții săi au dreptul de a obține și de a întreține relații personale constante”.

Consiliul Europei nu s-a limitat la reglementarea generală a relațiilor personale care privesc copii și, prin Convenția adoptată la 15 mai 2003, a reglementat în amănunțime modalitatea în care trebuie să se realizeze legăturile (literal „contactul”) dintre copil și părintele cu care acesta nu conviețuiește precum și obligațiile pe care le are statul contractant în privința protejării acestor legături.

Legea nr. 272/2004 enumeră principalele modalități în care se poate exercita dreptul de a menține legături personale, precum:

- întâlniri efective ale copilului cu părintele cu care acesta nu conviețuiește;
- întâlniri efective ale copilului cu membrii ai familiei extinse care, potrivit legii, au dreptul la dezvoltarea unor legături personale;
- vizitarea copilului de către părintele cu care acesta nu conviețuiește sau de către membrii familiei extinse la domiciliul acestuia;
- găzduirea copilului, pe o perioadă determinată, de către părintele cu care acesta nu conviețuiește sau de către membrii familiei extinse, cu sau fără supravegherea modului în care legăturile personale sunt menținute și dezvoltate;
- instituirea unor punți de comunicare între părinte și copil indiferent de modalitatea în care aceasta se realizează;
- informarea copilului cu privire la părintele cu care acesta nu conviețuiește sau cu privire la terțele persoane care au dreptul la dezvoltarea unor legături personale cu copilul;
- informarea părintelui cu care copilul nu conviețuiește sau a terțelor persoane care au dreptul la dezvoltarea unor legături personale cu copilul a tuturor informațiilor relevante referitoare la acesta, inclusiv controale și analize medicale, evaluări școlare și/sau de altă natură la care a fost supus copilul;
- întâlniri efective ale copilului cu părintele cu care acesta nu conviețuiește într-un loc neutru în raport de copil, cu sau fără supravegherea modului în care legăturile personale sunt menținute și dezvoltate;
- întâlniri efective ale copilului cu terțele persoane cu care acesta are dreptul la dezvoltarea unor legături personale într-un loc neutru în raport de copil, cu sau fără supravegherea modului în care legăturile personale sunt menținute și dezvoltate.

În opinia noastră, părinții sunt liberi ca prin convenția lor să stabilească programul efectiv de exercitare a dreptului părintele cu care copilul nu conviețuiește de a avea și menține

legături personale cu acesta, o asemenea înțelegere fiind supusă, bineînțeles, controlului judiciar și producând efecte numai după verificarea concordanței acestuia cu interesul superior al copilului.

Apreciem că, modificarea ulterioară a programului și a modalității efective în care se derulează legăturile personale ale copilului cu ambii părinți este posibilă atât prin convenția părinților cu consultarea prealabilă a copilului în sensul extinderii acestui program cât și prin intervenția instanței de tutelă sub aspectul reducerii programului de legături între părinte și copil.

Facem precizarea că reducerea programului poate fi dispusă doar în cazul dovedirii unui comportament dăunător al părintelui și al familiei extinse asupra dezvoltării armonioase a copilului. În acest scop, marja de apreciere a instanței de tutelă este largă și va analiza interesul superior al copilului sub toate aspectele și nu doar în ceea ce privește instituirea sau conținutul programului de legături personale.

4.2.6. DREPTUL ȘI ÎNDATORIREA PĂRINȚILOR DE A-L SUPRAVEGHEA PE COPIL

Prevăzut de art. 493 alin. (1) Cod civil, dreptul și îndatorirea părinților de a supraveghea copilul este un element al autorității părintești strâns legat de obligația generală de a crește copilul și conferă părinților controlul asupra activității zilnice a copilului, asupra preocupărilor și anturajului acestuia.

Considerăm că dreptul de a supraveghea copilul nu aparține în mod exclusiv părinților, în baza legăturii de filiație, ci, în baza Legii nr. 272/2004, poate aparține și autorităților administrației publice cu atribuții în domeniul protecției copilului respectiv tutorelui. Astfel, în perioada minoratului, părinții au dreptul, și chiar îndatorirea, de a supraveghea copilul, mai specific, de a urmări activitățile copilului pentru a se asigura că acestea sunt potrivite vârstei și dezvoltării sale armonioase respectiv acestea nu îi pun în pericol viața și sănătatea.

Supravegherea este o activitate continuă care se realizează atât direct - când părintele este prezent fizic alături de copil și îi urmărește în mod direct comportamentul, activitățile, modul în care acesta interacționează cu alte persoane- cât și indirect, când părintele se informează asupra activităților copilului desfășurate în lipsa sa, de mediul și anturajul pe care acesta le frecventează. Controlul exercitat de părinți asupra activității copilului, în virtutea dreptului și îndatoririi de supravegheare a acestuia, nu este unul absolut fiind necesar a fi desfășurat în mod responsabil, cu respectarea demnității și a gradului de dezvoltare a copilului

și, de asemenea, cu respectarea dreptului la informare a celuilalt părinte în situația părinților care nu conviețuiesc.

4.2.7. DREPTUL PĂRINȚILOR DE A ÎMPIEDICA, ÎN BAZA UNOR MOTIVE TEMEINICE, CORESPONDENȚA ȘI LEGĂTURILE PERSONALE ALE COPILULUI ÎN VÂRSTĂ DE PÂNĂ LA 14 ANI

Mijloacele de comunicare moderne sunt numeroase, variate și, de cele mai multe ori, la îndemâna oricărui copil. Nu mai vorbim de o clasică scrisoare sau de un apel telefonic de pe telefonul fix de acasă. În prezent, comunicarea se face cel mai adesea de pe telefonul mobil, printr-un apel telefonic, e-mail sau prin intermediul rețelelor de socializare. Există așadar pericole pentru copii, care sunt, de multe ori, persoane naive, lipsite de experiența vieții și a căror încredere este extrem de ușor de câștigat.

Dreptul și îndatorirea părinților de a-l supraveghea pe copil nu are caracter absolut și nu poate fi exercitat discreționar însă dacă aceștia constată că, o anumită corespondență purtată de copil sau anumite legături întreținute de către acesta cu persoane determinate, afectează dezvoltarea fizică și psihică ulterioară a copilului, părinții au dreptul și, mai mult, obligația de a interveni în sensul restrângerii accesului copilului la mijloacele de comunicare și, bineînțeles, de a-i împiedica acestuia corespondența și legăturile cu acele persoane.

Se impune o observație însă, dreptul părintelui de a interveni și împiedica corespondența copilului cu anumite persoane nu permite acestuia posibilitatea de a accesa conținutul corespondenței purtate de către copil întrucât dispozițiile art. 302 Cod penal nu prevăd un caz de nepedepsire în ipoteza părinților care accesează conținutul corespondenței purtate de către copil.

4.2.8. DREPTUL PĂRINȚILOR DE A ÎNDRUMA COPILUL, POTRIVIT PROPRIILOR CONVINGERI, ÎN ALEGEREA UNEI RELIGII, ȚINÂND SEAMA DE OPINIA, VÂRSTA ȘI GRADUL DE MATURITATE ALE ACESTUIA

Alegerea religiei sau, mai specific, decizia de a crește copilul în orice religie sau confesiune respectiv urmarea anumitor învățături și practici religioase reprezintă un drept garantat de Convenția internațională privind drepturile copilului ce aparține părinților. Astfel, art. 14 alin. (1) din Convenție impune statelor părți la aceasta să respecte drepturile și obligațiile

părinților de a-și îndruma copilul în exercitarea dreptului acestuia ce vizează libertatea de gândire, de conștiință și confesiune într-o manieră care trebuie să fie în rezonanță cu capacitățile în formare ale acestuia.

Facem precizarea că drepturile părinților, în contextul libertății de alegere a religiei de către proprii lor copii, sunt abordate diferit în dreptul european comparativ cu dreptul internațional. Astfel, spre deosebire de reglementările comunitare, Convenția internațională privind drepturile copilului se referă la exercitarea libertății de către copilul însuși respectiv prevede faptul că părinții au dreptul de a oferi îndrumare și orientare nu doar în conformitate cu propriile convingeri, ci și, în deplină concordanță cu convingerile pe care le au copiii.

Educația religioasă a primit o atenție deosebită și în cadrul reglementării protocoalelor adiționale la Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Astfel, potrivit art. 2 alin. (1) din Protocolul nr. 1 la Convenție, statele trebuie să țină seama de convingerile (religioase) ale părinților în exercitarea tuturor funcțiilor pe care și le asumă în domeniul educației și învățământului.

Cât privește educația religioasă a copilului, în sistemul de drept românesc, facem precizarea că părinții au libertatea de a alege, încă de la început, religia sau confesiunea copilului lor. Astfel, aceștia sunt cei care îndrumă copilul, potrivit propriilor convingeri religioase și filozofice, în alegerea unei confesiuni, dar, exercitarea acestui drept este definită de părerea copilului precum și de vârsta respectiv gradul de maturitate ale acestuia. Mai mult, în opinia noastră, exercitarea acestui drept nu implică o obligație corelativă din partea copilului respectiv acesta nu poate fi constrâns să adere la o anumită religie sau confesiune religioasă.

4.2.9. DREPTUL PĂRINTELUI DE A ALEGE NUMELE ȘI PRENUMELE COPILULUI

Numele reprezintă o noțiune complexă, fiind, de la începuturile limbajului articulat, unul din conceptele ce au stat la baza identificării și individualizării persoanei fizică atât în comunitate cât și în familie.

Întrucât numele de familie înseamnă apartenență familială, leguitorul a avut în vedere ca atribuirea lui să depindă de filiație. În mod excepțional, dobândirea numelui are loc pe cale administrativă, atunci când lipsește orice legătură de filiație cunoscută. Așadar principiul care domină materia este acela că modul de dobândire a numelui de familie are la bază filiația.

În ceea ce privește prenumele, apreciem că părinții sunt liberi în alegerea lor fiind supuși doar unor constrângeri de ordin moral, religios sau social au dacă acesta îi aduce

prejudicii viitoare copilului. Astfel, Curtea a susținut că refuzul autorităților naționale de a înregistra un prenume pe motiv că este de natură să îi aducă prejudicii copilului nu încalcă articolul 8 din Convenție.

În ceea ce privește numele și prenumele copilului, Curtea EDO, în Cauza Guillot c. Franța, a constatat că numele „ca mijloc de identificare a persoanelor în cadrul familiilor lor și al comunității” se înscrie în sfera dreptului la respectarea vieții private și de familie, astfel cum este consfințit prin articolul 8 din Convenție.

Prenumele și numele de familie alese de părinți pentru copil fac parte din viața privată a acestora. În schimb, refuzul autorităților naționale de a înregistra un prenume care nu este unul nepotrivit pentru un copil și care a fost considerat anterior ca fiind acceptabil poate reprezenta o încălcare a articolului 8 din Convenție.

4.2.10. DREPTUL PĂRINTELUI DE A LUA ANUMITE MĂSURI DISCIPLINARE FAȚĂ DE COPIL

Dreptul de coerciție inclusiv cel fizic ce aparține părinților față de persoana copilului a evoluat extrem de mult de la noțiunea de “*pater familias*” din sistemul roman și “*mund*” din sistemul germanic ajungându-se, în prezent, la interzicerea totală a pedepselor fizice și a altor măsuri coercitive de natură a afecta transformarea copilului într-un adult sănătos, educat, echilibrat, capabil să ia decizii corecte, să se integreze în societate, să facă față provocărilor vieții respectiv să asigure creșterea și educarea ulterioară a propriilor copii.

În prezent, într-o încercare inedită, însă timidă și discutabilă de a reinstaura ”puterea părintească” față de copil, art. 489 și art. 494 Cod civil român, prevăd posibilitatea luării unor ”măsuri disciplinare”, respectiv aplicarea unor ”pedepse fizice” copilului. Sub acest aspect, legiuitorul nu exclude dreptul părinților de a lua anumite măsuri disciplinare însă impune ca acestea să fie exercitate doar cu respectarea demnității copilului. Adoptarea de către părinți a unor măsuri disciplinare respectiv aplicarea de către aceștia a unor pedepse fizice de natură a afecta dezvoltarea copilului este interzisă.

În opinia noastră necesitatea aplicării unor măsuri disciplinare de mică însemnătate este evidentă, fiind reclamată, mai ales de interesul superior al copilului. Într-adevăr, pentru a-și îndeplini importante și numeroasele obligații ce le incumbă față de copil, părinții trebuie să dispună și de ”instrumentele juridice adecvate”, inclusiv posibilitatea juridică de a lua anumite măsuri punitive sau coercitive față de acesta pentru a-i ”corecta comportamentul necorespunzător și culpabil”.

Având în vedere dispozițiile art. 489 Cod civil și ale Legii nr. 272/2004, apreciem că se pot încadra printre măsurile disciplinare a căror utilizare este permisă părinților adoptarea următoarele măsuri: dojenirea sau muștrarea copilului, interzicerea sau limitarea desfășurării de către copil a diverselor activități recreative, interzicerea sau limitarea accesului copilului la rețelele sociale sau internet, interzicerea sau limitarea accesului copilului la televizor, obligarea copilului la efectuarea unor activități casnice de mică însemnătate precum spălatul propriilor vase, efectuarea curățeniei în spațiile folosite preponderent de acesta.

4.2.11. DREPTUL PĂRINTELUI DE A CERE ÎNAPOIEREA COPILULUI DE LA ORICE PERSOANĂ CARE ÎL ȚINE FĂRĂ DREPT

Părinții pot cere „oricând înapoierea copilului de la orice persoană care îl ține fără drept”, însă, instanța de tutelă va analiza această cerere, și, va dispune înapoierea copilului dacă această măsură este în interesului superior al acestuia.

Facem precizarea că, în opinia noastră, exercitarea acestui drept este una imprescriptibilă din punct de vedere extinctiv.

În ceea ce privește conflictele având ca obiect neînapoierea copilului în raporturile civile cu element de extraneitate, Convenția de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii reprezintă norma cadru care reglementează aceste raporturi juridice.

Astfel, potrivit art. 3 din Convenția de la Haga, deplasarea sau neînapoierea unui copil are caracterul unui act ilicit:

a) „când are loc prin violarea unui drept privind încredințarea, atribuit unei persoane, unei instituții sau oricărui alt organism acționând fie separat, fie împreună, prin legea statului în care copilul își avea reședința obișnuită, imediat înaintea deplasării sau neînapoierii sale”;

b) „dacă la vremea deplasării sau neînapoierii, acest drept era exercitat în mod efectiv, acționându-se separat sau împreună ori ar fi fost astfel exercitate, dacă asemenea împrejurări nu ar fi survenit. Dreptul privind încredințarea, vizat la lit. a), poate rezultă, între altele, dintr-o atribuire de plin drept, dintr-o hotărâre judecătorească sau administrativă sau dintr-un acord în vigoare potrivit dreptului aceluși stat”.

În viziunea legiuitorului român, părintele care are stabilit, în orice mod, dreptul de asigurare locuința copilului beneficiază și de exercițiul dreptului de a cere înapoierea acestuia de la orice persoană - fizică sau juridică- dacă aceasta îl ține fără drept-, indiferent de natura legăturii stabilite între copil și persoana care refuză înapoierea acestuia chiar și în ipoteza în care această persoană este un membru al familiei.

Astfel, în opinia noastră, persoana de la care se va cere înapoierea copilului poate fi atât o terță persoană cu care copilul a stabilit o legătură protejată de art. 8 CEDO, cât și celălalt părinte, la care nu a fost stabilită locuința copilului, ca efect al despărțirii în fapt, al divorțului, al constatării nulității căsătoriei precum și în cazul copilului din afara căsătoriei.

Reținerea copilului de către un părinte constituie elementul material al infracțiunii de nerespectare a măsurilor privind încredințarea minorului în modalitatea prevăzută de alin 1 al art. 379 Cod penal. Observăm că, în această modalitate de săvârșire a infracțiunii, este vorba de un copil a cărui locuință fost stabilită la unul dintre părinți sau la altă persoană și, care locuind temporar la celălalt părinte, în mod licit, nu este lăsat să se întoarcă la părintele sau persoana căreia i-a fost încredințat potrivit legii.

Pentru existența infracțiunii, apreciem că eventuala reținere a copilului trebuie să se facă fără consimțământul celuilalt părinte sau al persoanei căreia i-a fost încredințat minorul. Reținerea, ca element material al infracțiunii prevăzute de art. 379 Cod penal nu trebuie confundată cu noțiunea de „răpire a minorului” folosită în descrierea conflictelor ce au cel puțin un element de extraneitate.

În opinia noastră, în cazul în care concubinul mamei sau o terță persoană reține copilul și îl împiedică pe acesta să se deplaseze să-și vadă pe oricare dintre părinți, ne aflăm în prezența infracțiunii de lipsire de libertate în mod ilegal și nu a infracțiunii de nerespectare a măsurilor privind încredințarea copilului.

Considerăm că indiferent de ipoteza în care ne aflăm - părinții locuiesc împreună și exercită concomitent și în mod egal autoritatea părintească respectiv nu conviețuiesc dar exercită concomitent și în mod egal autoritatea părintească-, acțiunea pentru înapoierea copilului poate fi introdusă de către oricare dintre aceștia, fără a se cere acordul expres al celuilalt părinte, însă citarea ambilor părinți este utilă pentru ca instanța să aprecieze mai bine raporturile dintre părinți și copil și, ca atare, să poată să decidă asupra oportunității înapoierii acestuia.

Pentru identitate de rațiune, atunci când părinții nu conviețuiesc și există o convenție sau hotărâre judecătorească anterioară de stabilire a locuinței copilului, oricare dintre aceștia pot să ceară, în mod direct, înapoierea copilului, în virtutea programului de legături personale cu copilul, însă, în ipoteza inexistenței unei astfel de convenții sau hotărâri judecătorești, părintele care se consideră lezat în drepturile sale poate solicita doar pe cale subsidiară întoarcerea copilului la domiciliul părintelui-reclamant, capătul principal de cerere fiind întotdeauna stabilirea locuinței copilului la părintele-reclamant.

4.2.12. DREPTUL PĂRINȚILOR DE A STABILI LOCUINȚA COPILULUI

În prezent, acest drept al părinților de a stabili locuința copilului este reglementat de art. 496 - 498 Cod civil. În caz de divorț sau în cazul separării în fapt a părinților în cazul familiei nelegitime locuința minorului este stabilită conform regulilor stabilite de art. 400 Cod civil. Facem precizarea că aceste norme juridice nu reglementează domiciliul minorului, ci doar diverse aspecte legate de "locuința copilului". Întrădevăr domiciliul copilului și al celui pus sub interdicție judecătorească este reglementat de art. 92 Cod civil și art. 27 alin. (2) din Ordonanța de Urgență nr. 97/2005.

Copilul locuiește la părinții săi iar, dacă aceștia nu locuiesc împreună, vor stabili, de comun acord, locuința copilului.

Această hotărâre a părinților este impusă atât copiilor, în virtutea lipsei disponibilităților financiare ale acestora și a capacității de exercițiu depline pentru a-și alege și asigura singuri locuința, cât mai ales, autorităților cu competențe în domeniul protecției copilului și celorlalte autorități statale. Totuși, dacă copilul dobândește capacitate restrânsă de exercițiu va putea cere părinților să îi schimbe locuința, în condițiile în care acest lucru îi este necesar desăvârșirii învățaturii ori pregătirii sale profesionale. Astfel de situații sunt cu totul excepționale, și, apreciem că pentru adoptarea unei astfel de soluții este necesară o analiză profundă a întregului complex de factori, pentru a hotărâ numai în scopul avut în vedere de leguitor și în interesul copilului, sub acest aspect fiind lipsite de relevanță dorințele părinților.

4.2.13. DREPTUL PĂRINȚILOR DE A CONSIMȚI LA ADOPTIA COPILULUI SAU DE A CERE DESFACEREA ADOPTIEI

Actuala reglementare internă a României acordă o atenție cu totul aparte consimțământului părinților firești la adopție. Această orientare are la bază opțiunea leguitorului de a se încerca, pe cât posibil, salvagardarea relațiilor de familie bazate pe legătura de filiație naturală și este determinată de împrejurarea că, potrivit art. 470 alin. (1) și (2) Cod civil, proximalul efect al adopției este încetarea, în principiu, iremediabilă a legăturii de rudenie naturală dintre adoptat, pe de-o parte, și părinții respectiv familia extinsă a acestora, de cealaltă parte.

Având în vedere dispozițiile art. 463 alin. (1) Cod civil, în opinia noastră, pentru încheierea în mod valabil unei adopții, este necesar consimțământul prealabil al persoanei adoptate dacă aceasta a împlinit 10 ani, al persoanei ce exercită funcția de ocrotire a persoanei adoptate și, bineînțeles, al adoptatorului și al soților din familia adoptatoare, cu excepția cazului în care lipsa discernământului îl pune în imposibilitatea de a-și manifesta voința.

Facem precizarea că este necesară obținerea unui act de voință din partea ambilor părinți firești întrucât încetarea legăturii de rudenie existentă între adoptat și descendenții acestuia și ascendentul adoptatului vizează orice legătură de filiație legal stabilită indiferent dacă copilul adoptat este din căsătorie sau din afara căsătoriei, sau dacă părinții sunt căsătoriți, separați în fapt sau divorțați.

Mai mult, exercitarea exclusivă a autorității părintești de către părinți sau, în mod excepțional, de către o terță persoană, nu conduce la pierderea dreptului de a consimți la adopția copilului al ambilor părinților biologici respectiv atât al părintelui care exercită în mod exclusiv drepturile și îndatoririle părintești cât și a celui care nu exercită aceste drepturi sau este decăzut din exercițiul drepturilor părintești.

4.2.14. DREPTUL PĂRINȚILOR DE A CONSIMȚI LA LOGODNA ȘI CĂSĂTORIA COPILULUI

Căsătoria se poate încheia numai dacă viitori soți au dobândit capacitatea deplină de exercițiu și nu sunt puși sub interdicție. Pentru motive temeinice, copilul aflat între 16 ani și 18 ani poate încheia în mod valabil căsătoria, însă, se impune obținerea prealabilă a unui aviz medical, a încuviințării părinților săi sau, după caz, a tutorelui respectiv după obținerea autorizării din partea instanței de tutelă în a cărei circumscripție copilul își are domiciliul.

În situația în care numai unul dintre părinți încuviințează căsătoria copilului, iar celălalt refuză sau se află în imposibilitatea de a-și exprima consimțământul, instanța de tutelă va decide asupra încuviințării căsătoriei dacă acesta satisface interesul superior al copilului. Apreciem că instanța de tutelă poate să treacă peste refuzul unui părinte de a consimți la logodna și căsătoria copilului dacă se dovedește, prin orice mijloc de probă, că acesta este unul abuziv și contrar interesului superior al copilului.

4.2.15. OBLIGAȚIA DE ÎNTREȚINERE

Părinții fiind titularii principali ai responsabilității creșterii copilului au obligația de a le asigura, în măsura posibilităților, cele mai bune condiții de viață, locuință și, în general, întreg

suportul material necesar pentru creșterea, educarea, învățătura și desăvârșirea profesională a copilului și de a solicita, atunci când este cazul sprijinul autorităților publice în realizarea drepturilor de asistență socială și de asigurări sociale a copilului. De asemenea, aceștia sunt obligați să apeleze la serviciile de asistență medicală, astfel încât copilul să beneficieze de o stare de sănătate optimă și să fie evitate situațiile care pun în pericol viața, creșterea și dezvoltarea sa.

4.3. DREPTURILE ȘI ÎNDATORIRILE PĂRINTEȘTI REFERITOARE LA PATRIMONIUL COPILULUI

4.3.1. DREPTUL ȘI ÎNDATORIREA PĂRINȚILOR DE A ADMINISTRA, CU BUNĂ CREDINȚĂ ȘI RESPECTAREA PRINCIPIULUI INDEPENDENȚEI PATRIMONIALE, BUNURILE COPILULUI

Ca regulă, acest drept se întinde asupra tuturor bunurilor acestuia; prin excepție, nu sunt supuse administrării bunurile dobândite de către copil cu titlu gratuit- care vor fi administrate de către curator sau cel desemnat prin act sau, după caz, numit de instanță- afară numai dacă testatorul sau donatorul a dispus altfel.

4.3.2 DREPTUL ȘI ÎNDATORIREA PĂRINȚILOR DE A-L REPREZENTA PE COPILUL FĂRĂ CAPACITATE DE EXERCIȚIU ÎN ACTELE JURIDICE

În principiu, copilul fără capacitate de exercițiu și interzisul judecătoresc, neavând exercițiul drepturilor nu pot încheia singuri acte juridice valabile, iar pe durata capacității restrânse de exercițiu a copilului cu vârsta între 14 și 18 ani, participarea acestuia la raporturi juridice civile este limitată în scopul protejării intereselor sale, inclusiv față de propria lipsă de maturitate și de experiență.

Deci atât copii, cât și persoanele puse sub interdicție pot participa la viața juridică, dar prin reprezentare legală. Facem precizarea că nici copilul sub 14 ani și nici interzisul judecătoresc nu pot să își desemneze un reprezentant convențional, fiindcă aceștia nu pot să încheie valabil contracte (în speță, un contract de mandat).

Trebuie subliniat că, dacă încuviințarea unui act juridic se poate da printr-o singură manifestare de voință din partea părinților sau a tutorelui, asistarea în justiție a copilului cu capacitate de exercițiu restrânsă nu se poate realiza printr-o încuviințare prealabilă și unică pentru întregul proces, ci prin încuviințări succesive date pentru fiecare act în parte.

4.3.3 DREPTUL ȘI ÎNDATORIREA PĂRINȚILOR DE A ÎNCUVIINȚA ACTELE JURIDICE ALE COPILULUI DE PESTE 14 ANI

După împlinirea vârstei de 14 ani și până la dobândirea capacității depline de exercițiu, actele juridice ale copilului se încheie de către acesta, cu încuviințarea prealabilă a părinților, precum și, în cazurile anume indicate de lege, cu autorizarea instanței de tutelă.

Spre deosebire de încheierea unor acte juridice de drept material, considerăm că, în materia drepturilor procesuale, încuviințarea prealabilă și generală este insuficientă întrucât actele procesuale pe care le face o parte în cursul procesului civil implică o succesiune de acte, unele previzibile, cum este acțiunea, dar altele imprevizibile, impuse de desfășurarea normală a procedurii. În acest sens, Tribunalul Suprem a reținut că „părintele sau tutorele nu pot autoriza în prealabil pe copil să efectueze toate actele procesuale, iar o autorizare generică, dată la începutul procesului, ar fi de natură să lipsească pe minor - într-o activitate care-i poate periclita grav interesele- de protecția pe care legea a socotit-o necesară pentru o persoană lipsită de cunoștințe juridice și experiență. O simplă autorizație prealabilă ar avea un caracter formal și ar lipsi pe minor de asistența care îi poate fi necesară în orice moment al dezbaterii și în situații neprevizibile”.

5. EXERCITAREA ÎN COMUN A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI

5.1. PRECIZĂRI PREALABILE

În opinia noastră, părinții exercită autoritatea părintească, de regulă, împreună, în comun și în mod egal atât în timpul căsătoriei cât și în afara acesteia indiferent dacă vorbim de situația unui divorț sau de cea în care părinții nu au fost niciodată căsătoriți respectiv în ipoteza copilului rezultat dintr-o căsătorie nulă sau anulată.

5.2 CONDIȚIILE EXERCITĂRII AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI

Exercitarea autorității părintești privind persoana și bunurile copilului, indiferent dacă se realizează în virtutea principiului coparentalității sau în mod partajat respectiv dacă se exercită în doar de către unul dintre părinții copilului, presupune, în opinia noastră, îndeplinirea cumulativă a două condiții:

- a) capacitatea deplină de exercițiu a părintelui dublată de putința acestuia de a-și manifesta voința.
- b) beneficiarul drepturilor și îndatoririlor care intră în conținutul autorității părintești nu poate fi decât un copil.

5.3. TITULARII AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI

5.3.1. TITULARII ORDINARI AI AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI

- a) Exercitarea ordinară a autorității părintești
- b) Autoritatea părintească și separarea părinților.
- c) Pierderea exercițiului drepturilor părintești

5.3.2. TITULARII PARȚIALI ȘI TITULARII EXCEPȚIONALI AI AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI

Ocrotirea copilului prin instituția “autorității părintești” are la bază legătura de filiație dintre părinți și copii indiferent de modalitatea în care aceasta a fost obținută (biologic sau prin adopție) și, astfel, văzută în integralitatea ei, nu poate aparține decât tatălui și mamei. Pe de altă

parte, există terțe persoane care pot exercita o parte din drepturile și îndatoririle părintești respectiv își asumă parțial anumite aspecte ce țin de ocrotirea copiilor prin părinți .

a) Titularii parțiali

b) Titularii excepționali

Decesul ambilor părinți, incapacitatea acestora precum și decăderea din drepturile părintești a acestora va duce la învestirea cu dreptul de a exercita autoritatea părintească de către o serie de titulari excepționali, minorul trecând astfel din regimul ocrotirii părintești într-un regim de protecție special reglementat de art. 110 Cod civil respectiv de Legea nr. 272/2004.

5.4. REGULA EXERCITĂRII ÎN COMUN A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI

Pe fondul creșterii responsabilității ambilor părinți pentru ocrotirea copilului deciziile ce vizează creșterea, educarea, supravegherea, îndrumarea, îngrijirea copilului sunt luate împreună și de comun acord de către părinții copilului (principiul coparentalității).

În cadrul relațiilor de familie, derularea armonioasă a acestora se transferă în mod benefic asupra relațiilor de afecțiune existente între părinți și copii, iar copilul este consultat și implicat în luarea oricărei decizii care îl privește, opiniile acestuia fiind ascultate și luate în considerare de către părinții săi, fiecare măsură luată urmărind dezvoltarea armonioasă a acestuia.

5.5. PREZUMȚIA ACORDULUI TACIT AL PĂRINȚILOR ÎN CAZUL ACTELOR CURENTE

Ca un aspect de noutate în raport cu reglementarea anterioară din Codul familiei, art. 503 alin. (2) Cod civil prevede că „față de terții de bună credință, oricare dintre părinți, care îndeplinește un singur act curent pentru exercitarea drepturilor și îndeplinirea îndatoririlor părintești, este prezumat ca are și consimțământul celuilalt părinte”. În alte cuvinte, considerăm că legea extinde sfera mandatului tacit reciproc între soți și la actele curente ale acestora având ca obiect creșterea, educarea, îngrijirea și supravegherea copilului.

Prezumția mandatului tacit reglementată de art. 503 alin. (2) Cod civil este una relativă putând fi răsturnată prin proba contrară de către părintele care, anterior încheierii actului, s-a opus la încheierea acestuia, dacă, acesta reușește să facă dovada atât a opoziției sale, cât și a

faptului că terțul a fost de rea-credință la încheierea actului, în sensul că a cunoscut opoziția sa cu privire la încheierea actului respectiv.

5.6. EXERCITAREA AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI ÎN COMUN ÎN CADRUL FAMILIEI NELEGITIME

În lumina prevederilor art. 505 alin. (1) Cod civil, este evident că principiul coparentalității reprezintă regula de drept comun și în cazul părinților necăsătoriți, însă, în opinia noastră, este impusă îndeplinirea a două condiții cumulative, respectiv:

- filiația să fie legal stabilită, concomitent sau succesiv, față de ambii părinți;
- părinții să conviețuiască, adică să trăiască împreună.

Astfel, ipoteza reglementată de jurisprudența și leguitor român vizează faptul că, în ziua de astăzi, foarte adesea, în cadrul uniunii liber consimțite, cei doi părinți se interesează în mod egal de copil de la nașterea acestuia (uneori înainte sau puțin după) și că, deși recunoașterea maternă și cea paternă nu sunt simultane, ambele au loc și niciuna dintre ele nu intervine prea târziu după nașterea copilului.

5.7. EXERCITAREA AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI ÎN COMUN ÎN CAZUL PĂRINȚILOR SEPARAȚI

Apreciem că exercitarea coparentalității de către două persoane care nu conviețuiesc reprezintă punctul culminant al exercitării în comun a autorității părintești. Astfel, deteriorarea relațiilor de familie ce au condus la o separație în fapt a părinților și care, din varii motive, au decis să-și păstreze relația de căsătorie nu reprezintă, prin ea însăși, un obstacol în calea stabilirii exercitării în comun a autorității părintești în condițiile în care exercitarea în comuna autorității părintești este deschisă inclusiv părinților divorțați.

5.7.1. SEPARAREA ÎN FAPT

Pentru părinții căsătoriți care, din varii motive nu mai conviețuiesc, exercitarea în comun a autorității părintești, nu este o regulă nouă ci reprezintă, în fapt, continuarea unui mod specific în care aceștia își exercitau drepturile și îndatorile față de copiii lor din căsătorie și după încetarea conviețuirii părinților.

Astfel, considerăm că exercițiul autorității părintești se păstrează în patrimoniul părinților și, în mod excepțional, dacă există motive temeinice, instanța tutelă poate hotărâ ca exercitarea autorității să revină doar unuia dintre părinții copilului.

5.7.2. SEPARAREA PRIN DIVORȚ

Dacă părinții sunt divorțați, „drepturile și îndatoririle părintești se exercită potrivit dispozițiilor referitoare la efectele divorțului în raporturile dintre părinți și copii”.

Apreciem că regula coparentalității instituită de legiuitor conduce la concluzia că separarea părinților prin divorț impune mai degrabă exercitarea în comun a drepturilor și îndatoririlor părintești decât exercitarea unilaterală a acestora de către unul dintre părinți. Această aplicare forțată a principiului coparentalității este dificil de obținut întrucât exercitarea în comun a drepturilor și îndatoririlor părintești se bazează pe o prezumție de înțelegere, în timp ce, în mod rezonabil, putem presupune că între părinții divorțați nu mai există un fel de înțelegere și, practic, se ajunge la o exercitare *de facto* a drepturilor și îndatoririlor părintești doar de către părintele care conviețuiește cu copilul.

6. EXERCITAREA EXCLUSIVĂ A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI

6.1. PRECIZĂRI PREALABILE

Codul civil român, în Capitolul III intitulat ”exercitarea autorității părintești”, a instituit o serie de excepții de la regula coparentalității. Astfel, drepturile și îndatoririle părintești se exercită doar de către unul dintre părinți în următoarele situații:

- dacă unul dintre părinți este decedat;
- dacă unul dintre părinți este declarat mort prin hotărâre judecătorească;
- dacă unul dintre părinți este pus sub interdicție judecătorească;
- dacă unul dintre părinți este decăzut din exercițiul drepturilor părintești;
- dacă din orice motiv, unul dintre părinți se află în neputință de a-și exprima voința.

6.2. EXERCITAREA EXCLUSIVĂ A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI ÎN CAZUL PĂRINȚILOR CĂSĂTORIȚI

6.2.1 EXERCITAREA EXCLUSIVĂ A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI ÎN CAZUL DECESULUI UNUIA DINTRE PĂRINȚI

În ipoteza în care ambii părinți ai copilului sunt morți se instituie tutela minorului. Deși tutela îndeplinește funcțiile ocrotirii părintești, drepturile tutorelui privitoare la persoana copilului nu sunt identice cu cele ale părinților firești, fiind, în opinia noastră, doar asemănătoare cu aceasta, deoarece în cazul instituirii tutelei nu are loc un transfer al drepturilor și obligațiilor părintești către tutore, așa cum se întâmplă în cazul adopției, și, astfel, ne aflăm în prezența unor drepturi și îndatoriri specifice ce izvorăsc din lege.

Interpretând *per a contrario* dispozițiile art. 110 alin. (1) Cod civil, reținem că decesul unuia dintre părinți conduce, în mod automat, la exercitarea exclusivă a drepturilor și a îndatoririlor părintești de către părintele supraviețuitor indiferent dacă acesta le exercită sau nu și, astfel, la încetarea definitivă a exercițiului drepturilor și îndatoririlor părintești de către soțul decedat.

6.2.2. EXERCITAREA EXCLUSIVĂ A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI ÎN CAZUL DECĂDERII TOTALE SAU PARȚIALE DIN EXERCITIUL DREPTURILOR PĂRINTEȘTI

Decăderea unuia sau ambilor părinți din exercitiul drepturilor și îndatoririlor părintești este o sancțiune juridică specifică raporturilor de familie, definitivă sau temporară, care poate fi dispusă doar de către instanță în situația în care comportamentul parental denotă inaptitudinea părintelui de a exercita ocrotirea părintească.

Cazurile în care se aplică această sancțiune sunt strict reglementate prin Codul civil respectiv, „decăderea din exercitiul drepturilor părintești intervine dacă părintele pune în pericol viața, sănătatea sau dezvoltarea copilului prin relele tratamente aplicate acestuia, prin consumul de alcool sau stupefiante, prin purtarea abuzivă, prin neglijența gravă în îndeplinirea obligațiilor părintești ori prin atingerea gravă a interesului superior al copilului”.

Consecința imediată a aplicării acestei sancțiuni o reprezintă retragerea totală sau parțială a exercitiului drepturilor părintești respectiv protejarea copilului de orice influență negativă din partea părintelui care i-ar putea afecta dezvoltarea armonioasă.

6.2.3. EXERCITAREA EXCLUSIVĂ A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI ÎN CAZUL PUNERII SUB INTERDICȚIE A UNUIA DINTRE PĂRINȚI

În opinia noastră, principalul efect, în materia raporturilor de familie, al rămânerii definitive a sentinței de punere sub interdicție îl reprezintă incapacitatea interzisului judecătoresc de a-și exercita totalitatea drepturilor din patrimoniul său, inclusiv cele părintești, și, pe cale de consecință, exercitarea drepturilor părintești în mod individual de către celălalt părinte.

Apreciem că, în situația în care unul dintre părinți este pus sub interdicție, există în sarcina acestuia îndatorirea de a contribui la cheltuielile de creștere și aducare ale copilului numai dacă mijloacele sale depășesc nevoile normale ale îngrijirii și vindecării sale urmând ca, în ipoteza în care acesta are resursele financiare necesare, îndeplinirea obligației de a contribui la cheltuielile de creștere și educare ale copilului să fie efectuate de către tutore în numele și pe seama interzisului judecătoresc.

6.2.4. EXERCITAREA EXCLUSIVĂ A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI ÎN CAZUL IMPOSIBILITĂȚII UNUIA DINTRE PĂRINȚI DE A-ȘI MANIFESTA VOINȚA

În opinia noastră, o situație care își găsește aplicabilitatea în dispozițiile art. 507 alin. (1) Cod civil, o reprezintă exercitarea în mod exclusiv a autorității părintești, în perioada cuprinsă între data stabilită prin sentință ca fiind aceea a morții și rămânerea definitivă a actului instanței, de către părintele aflat în viață.

6.2.5. DISPARIȚIA UNUIA DINTRE PĂRINȚI

În această situație, aprecim că instanța de tutelă va trebui să constate starea de fapt și, dacă prin aceasta se ocrotește interesul superior al copilului, să dispună exercitarea exclusivă a tuturor drepturilor și îndatoririlor părintești, atât cele care privesc persoana copilului cât și cele care privesc patrimoniul acestuia, de către soțul care continuă să îngrijească minorul.

6.2.6. CONTRARIETATEA DE INTERESE DINTRE COPIL ȘI PĂRINȚII SĂI

Literatura juridică pornește de la premisa că părintele care manifestă interese contrarii cu cele ale copilului nu prezintă garanția morală că își va exercita drepturile și îndatoririle părintești exclusiv în interesul acestuia, dar se reține că această contrarietate de interese nu poate constitui un temei puternic care să justifice excluderea totală a aceluia părinte de la îndeplinirea oricăror drepturi părintești.

6.2.7. ÎMPIEDICAREA UNUI PĂRINTE DE A ÎNDEPLINI UN ACT ÎN NUMELE ȘI INTERESUL COPILULUI SAU DE A ÎNCUVIINȚA ACTELE ACESTUIA

Dacă din cauza afecțiuni fizice sau din ale motive părintele este împiedicat să îndeplinească un anumit act în numele copilului pe care îl reprezintă sau ale cărui acte le încuviințează, instanța de tutelă va numi un curator special care va avea ca atribuții reprezentarea și/sau încuviințarea copilului în vederea îndeplinirii actului sau încuviințării acestuia.

6.2.8. CONDAMNAREA UNUI PĂRINTE LA O PEDEAPSĂ PRIVATIVĂ DE LIBERTATE

Executarea unei pedepse privative de libertate comportă prin ea însăși izolarea condamnatului de societate și, implicit, restrângerea considerabilă a legăturilor acestuia cu propria familie. Este de la sine înțeles că în perioada de detenție părintele încarcerat nu își va putea exercita în mod obișnuit drepturile și îndatoririle sale față de copilul său, astfel că se impune ca exercitarea acestora să revină temporar doar celuilalt părinte, strict pe durata condamnării.

6.2.9. UNUL DINTRE PĂRINȚI S-A PUS EL SINGUR, ÎN MOD CONȘTIENT, ÎN IMPOSIBILITATEA DE A-ȘI EXERCITA DREPTURILE ȘI ÎNDATORIRILE PĂRINTEȘTI

Deși această ipoteză nu este prevăzută în mod expres de lege, în opinia noastră, ea se referă la situațiile în care există o serie de impedimente obiective pentru exercitarea drepturilor și a îndatoririlor părintești precum unul dintre părinți părăsește definitiv țara fără a ține legătura cu copilul sau, deși nu părăsește țara, rupe orice legături cu acesta neexercitându-și pe o perioadă îndelungată de timp drepturile și îndatoririle care vizează persoana minorului.

6.2.10. ALTE MOTIVE

Legiuitorul consideră motive întemeiate pentru care instanța trebuie să decidă ca autoritatea părintească să fie exercitată de către un singur părinte pot consta în „alcoolismul, boala psihică, dependența de droguri a celuilalt părinte, violența față de copil sau față de celălalt părinte, condamnările pentru infracțiuni de trafic de persoane, trafic de droguri, infracțiuni cu privire la viața sexuală, infracțiuni de violență, precum și orice alt motiv legat de riscurile pentru copil, care ar deriva din exercitarea de către acel părinte a autorității părintești”.

6.3. EXERCITAREA EXCLUSIVĂ A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI ÎN CAZUL PĂRINȚILOR SEPARAȚI ÎN FAPT

În condițiile în care mama nu s-a interesat de copil de la despărțirea în fapt a părinților, și nu a contribuit cu nimic la creșterea și educarea acestuia, precum și faptul că în prezent este plecată în străinătate, s-a apreciat de către instanțele judecătorești că este în interesul copilului

ca exercitarea autorității părintești să se facă numai de către tatăl reclamant, care va decide cu privire la toate problemele esențiale legate de persoana și patrimoniul copilului, în condițiile legii și va răspunde pentru îndeplinirea cu bună credință a acestor îndatoriri.

6.3.1. EXERCITAREA EXCLUSIVĂ A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI ÎN CAZUL PĂRINȚILOR SEPARAȚI PRIN DIVORȚ

Regula de drept comun instituită de legiuitor este, în opinia noastră, aceea că separarea părinților prin divorț impune, de principiu, exercitarea în comun a autorității părintești și, doar pe cale de excepție, exercitarea unilaterală a acestora.

Menținerea legăturii părintești dintre părintele care nu conviețuiește și acesta nu presupune, în opinia noastră, exercitarea comună a autorității părintești de către părinții divorțați, însă, poate și trebuie să fie instituită și păstrată pentru părintele care a fost exclus de la exercitarea autorității părintești. Coparentalitatea subzistă în acest caz, pentru părinte, sub forma atenuantă a unor drepturi de supraveghere, de informare, de vizită și de cazare, asociate îndatoririlor existente în situația sa.

6.3.2. EXERCITAREA EXCLUSIVĂ A AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI ÎN CADRUL FAMILIEI NELEGITIME

În privința exercitării autorității părintești asupra copilului din afara căsătoriei dar care are filiația stabilită față de ambii părinți, facem precizarea că, Codul civil distinge după cum părinții conviețuiesc sau nu împreună. Astfel, în prima situație, autoritatea părintească se exercită de către părinți împreună, în comun și în mod egal, iar, în cea de a doua situație, când părinții nu conviețuiesc, chiar dacă filiația s-a stabilit față de ambii părinți, succesiv sau concomitent, instanța de tutelă poate hotărâ, dacă existe motive întemeiate, ca autoritatea părintească să fie exercitată în mod exclusiv doar de către unul dintre aceștia ținând seama de necesitatea dezvoltării armonioase a copilului din punct de vedere fizic, moral, social, psihic și intelectual.

6.4. EXERCITAREA AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI DE CĂTRE TERȚE PERSOANE

Încredințarea copiilor, după divorț, unei alte persoane decât tatălui sau mamei este, în opinia noastră, o măsură excepțională care se impune doar atunci când îngrijirea, creșterea și

educarea copilului ar avea de suferit. Regula generală este, deci, încredințarea copilului după divorț unuia dintre părinți și numai în situația în care această măsură ar fi vătămătoare minorului, el poate fi încredințat unei alte persoane.

6.5. SOLUȚIONAREA NEÎNȚELEGERILOR DINTRE PĂRINȚI

6.5.1 COMPETENȚA ÎN SOLUȚIONAREA NEÎNȚELEGERILOR DINTRE PĂRINȚI CU PRIVIRE LA EXERCITAREA DREPTURILOR ȘI ÎNDATORIRILOR PĂRINTEȘTI

6.5.1.1. COMPETENȚA MATERIALĂ

Competența în soluționarea litigiilor având ca obiect autoritatea părintească este riguros determinată și aparține instanțelor judecătorești, în concret, în opinia noastră, competența materială de soluționare a litigiilor de acest gen aparține, în primă instanță, judecătoriei.

6.5.1.2. COMPETENȚA TERITORIALĂ

În opinia noastră, „dacă prin lege nu se prevede altfel, cererile privind ocrotirea persoanei fizice date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie” se soluționează de către instanța de la domiciliul sau reședința persoanei ocrotite. Facem precizarea că această normă reglementează o competență teritorială exclusivă.

Arătăm că alin. (2) al art. 114 Cod procedură civilă, reglementează un caz de competență alternativă, și anume, cererile privind autorizarea de către instanța de tutelă a unor acte juridice, când acestea privesc un imobil, pot fi formulate atât la domiciliul sau reședința persoanei ocrotite cât și la instanța de tutelă și de familie în a cărei circumscripție teritorială este situat imobilul. Rațiunea normei este aceea a facilitării cercetării judecătorești și a îndeplinirii formalităților de publicitate imobiliară.

6.5.2. INTERVENȚIA JUDECĂTORULUI DE TUTELĂ ÎN PRIVINȚA CONVENȚIILOR DINTRE PĂRINȚI REFERITOARE LA EXERCITAREA AUTORITĂȚII PĂRINTEȘTI

Pățile, în situația ideală în care ajung la un acord cu privire la modalitatea efectivă de exercitarea drepturilor și îndatoririlor părintești, pot prezenta instanței de tutelă convenția acestora privitoare la exercitarea autorității părintești. Astfel spus, părinții, cu încuviințarea instanței de tutelă și ascultarea obligatorie a copilului, se pot înțelege cu privire la orice aspect ce vizează exercitarea autorității părintești sau cu privire la adoptarea unor măsuri de protecție a copilului, dacă, prin aceasta se respectă interesul superior al acestuia.

În opinia noastră, deschiderea oferită părinților se bazează pe faptul că aceștia au o mai bună cunoaștere a copilului și a intereselor acestuia respectiv pe faptul că o bună înțelegere între părinți cu privire la exercitarea autorității părintești va conduce la îndeplinirea benevolă de către aceștia a obligațiilor asumate fără a mai fi necesară o intervenție ulterioară a instanței de tutelă cu ocazia analizării îndeplinirii efective a îndatoririlor părintești.

6.5.3. INTERVENȚIA JUDECĂTORULUI ÎNTR-O SITUAȚIE CONFLICTUALĂ

Judecătorul având specializarea „minori și familie” sau judecătorul din cadrul instanței de tutelă poate fi sesizat de către unul dintre părinți, cu o acțiune de drept comun sau pe calea ordonanței președințiale, pentru a dispune cu privire la modalitățile de exercitare a autorității părintești, sau, mai specific, cu privire la modul efectiv de exercitare a unui drept sau a unei îndatoriri distincte, cu privire la locuința copilului sau cu privire la modalitatea și cuantumul contribuției individuale la întreținerea și educarea minorului.

6.5.4. ASCULTAREA COPIILOR

Judecătorii de tutelă au obligația, iar, minorii, după împlinirea vârstei de 10 ani, au dreptul de a fi ascultați în toate procedurile administrative sau judiciare care îi privesc. Cu toate acestea, dacă autoritatea competentă consideră necesară pentru soluționarea cauzei poate proceda și la ascultarea copilului anterior vârstei de 10 ani.

6.5.5. CARACTERUL PROVIZORIU AL REZOLVĂRII CHESTIUNILOR PĂRINTEȘTI

Chiar și după divorț, exercitarea drepturilor și îndatoririlor părintești respectiv nevoia de ocrotire a copilului sunt excluse de la efectul negativ al autorității de lucru judecat spre

deosebire de divorț și aspectele referitoare la numele copilului care, la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești, nu mai pot fi puse în discuția părților.

7. RĂSPUNDEREA JURIDICĂ A PĂRINȚILOR PENTRU EXERCITAREA NECORESPUNZĂTOARE A DREPTURILOR ȘI ÎNDATORIRILOR PĂRINTEȘTI

7.1. PRECIZĂRI PREALABILE

Preluând, în unele privințe, dispozițiile art. 109 -112 din Codul familiei, Codul civil reglementează ”decăderea din exercițiul drepturilor părintești” sub următoarele aspecte: condiții (art. 508), întinderea decăderii (art. 509), obligația de întreținere (art. 510), instituirea tutelei (art. 511), redarea exercițiului drepturilor părintești (art. 512).

7.2. NATURA JURIDICĂ A DECĂDERII DIN EXERCITIUL DREPTURILOR PĂRINTEȘTI

În ceea ce ne privește, apreciem că ”sancțiunea decăderii din exercițiul drepturilor părintești” are o natură juridică ”complexă”. Pledează pentru această concluzie faptul că, cel mai adesea, această ”sancțiune” este dispusă ca ”pedeapsă penală accesorie”, în condițiile art. 65 Cod penal sau ca ”pedeapsă complementară”, conform art. 66 alin. (1) lit) e Cod penal. Astfel, la o analiză sumară a ”faptelor”, care determină ”starea de pericol”, pentru ”viața”, ”sănătatea” și ”dezvoltarea copilului”, constatăm că acestea realizează conținutul unor infracțiuni, care, potențial, pot determina angajarea ”răspunderii penale a părintelui” și, pe cale de consecință, aplicarea pedepsei accesorii, respectiv a celei complementare, a ”decăderii din exercițiul drepturilor părintești”.

7.3. CONDIȚIILE DECĂDERII DIN EXERCITIUL DREPTURILOR PĂRINTEȘTI

Chiar dacă denumirea marginală a art. 508 Cod civil este ”condiții”, fiind folosit pluralul, observăm că acest text instituie, în fapt, doar o singură condiție respectiv aceea că ”părintele pune în pericol viața, sănătatea sau dezvoltarea copilului”. Mai mult, deși legiuitorul folosește denumirea marginală ”Condiții”, art. 508 Cod civil reglementează atât, ”condițiile/motivele de fapt” pe care instanța trebuie să le rețină pentru dispune decăderea din exercițiul drepturilor părintești cât și o serie de ”reguli de procedură” speciale pentru luarea acestei măsuri.

7.3.1 PUNEREA ÎN PERICOL A VIEȚII, SĂNĂTĂȚII SAU DEZVOLTĂRII COPILULUI PRIN RELE TRATAMENTE APLICATE ACESTUIA

În ordine cronologică, art. 508 alin. (1) Cod civil se referă, mai întâi, la rele tratamente aplicate minorului această faptă realizând, practic, conținutul infracțiunii de ”rele tratamente aplicate minorului”, prevăzută și pedepsită de art. 197 Cod penal nefiind însă necesară aplicarea unei sancțiuni penale pentru a se dispune aplicarea sancțiunii specifice de dreptul familiei.

7.3.2. PUNEREA ÎN PERICOL A VIEȚII, SĂNĂTĂȚII SAU DEZVOLTĂRII COPILULUI CA URMARE A CONSUMULUI DE ALCOOL SAU STUPEFIANTE AL PĂRINTELUI

A doua faptă care poate atrage decăderea părintelui din exercițiul drepturilor părintești evocată de art. 508 alin. (1) Cod civil este consumul de alcool sau stupefiante. Având în vedere referirea alternativă a textului legal la consumul de ”alcool” sau ”stupefiante”, apreciem că, pentru incidența acestui articol nu este necesar a ne afla în prezența unui consum cumulat de alcool și stupefiante fiind suficient ca părintele să consume doar un anumit tip de substanțe respectiv doar alcool sau numai stupefiante.

7.3.3 PUNEREA ÎN PERICOL A VIEȚII, SĂNĂTĂȚII SAU DEZVOLTĂRII COPILULUI CA URMARE A COMPORTAMENTULUI ABUZIV AL PĂRINTELUI

Decăderea din exercițiul drepturilor părintești ca urmare a comportamentului abuziv al părinților are menirea de a eficientiza dreptul copilului de a fi protejat, printre altele, împotriva „abuzului”, conform art. 94 alin. (1) din Legea nr. 272/2004.

Prin abuz asupra copilului înțelegem „orice acțiune voluntară a unei persoane care se află într-o relație de răspundere, încredere sau autoritate față de acesta, prin care sunt periclitată viața, dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială, integritatea corporală, sănătatea fizică sau psihică a copilului”, iar, prin neglijare a copilului înțelegem „omisiunea, voluntară sau involuntară, a unei persoane care are responsabilitatea creșterii, îngrijirii sau educării copilului de a lua orice măsură pe care o presupune îndeplinirea acestei responsabilități, care pune în pericol viața, dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială, integritatea corporală, sănătatea fizică sau psihică a copilului” și poate îmbrăca mai multe forme:

alimentară, vestimentară, neglijarea igienei, neglijarea medicală, neglijarea educațională, neglijarea emoțională sau părăsirea copilului/abandonul de familie, care reprezintă cea mai gravă formă de neglijare.

7.3.4 PUNEREA ÎN PERICOL A VIEȚII, SĂNĂTĂȚII SAU DEZVOLTĂRII COPILULUI CA URMARE A NEGLIJENȚEI GRAVE ÎN ÎNDEPLINIREA OBLIGAȚIILOR PĂRINTEȘTI

La rândul ei, decăderea din exercițiul drepturilor părintești pentru neglijență gravă în îndeplinirea obligațiilor părintești, chiar dacă pune în discuție fundamentul aceste sancțiuni civile, are rolul de a eficientiza dreptul copilului de a fi protejat împotriva „neglijării”. Cu toate acestea, exprimăm opinia că „neglijența”, prevăzută de art. 508 alin. (1) Cod civil, nu este sinonimă „neglijării” evocate de art. 94 alin. (2) din legea 272/2004, leguitorul utilizând în mod greșit termenul de „neglijență”, în locul „faptei de neglijare” a copilului, care constă în neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor părintești.

7.3.5. ATINGEREA GRAVĂ A INTERESULUI SUPERIOR AL COPILULUI

În sfârșit, ultima faptă enumerată de art. 508 alin. (1) Cod civil este atingerea gravă a interesului superior al copilului care, trebuie să fie, mai ales, consecința exercitării necorespunzătoare a drepturilor părintești.

Constatăm că leguitorul s-a abținut să stabilească înțelesul expresiei interesul superior al copilului, utilizată de art. 508 alin. (1) Cod civil precum și de alte acte normative . În limbajul curent, termenul „interes” are semnificația de folos material și/sau moral urmărit de persoană prin exercitarea drepturilor recunoscute de lege.

7.4. PROCEDURA DECĂDERII DIN EXERCIȚIUL DREPTURILOR PĂRINTEȘTI

Sub aspect procedural, art. 508 Cod civil, instituie următoarele reguli speciale, derogatorii de la dreptul comun: competența instanței de judecată, sesizarea instanței de judecată doar de către autoritățile administrației publice cu atribuții în domeniul protecției

copilului; judecarea cererii de urgență, citarea părinților la judecarea cererii, efectuarea unei anchete psihosociale, obligativitatea participării procurorului la judecată.

7.4.1. ETAPA PREALABILĂ SESIZĂRII INSTANȚEI DE TUTELĂ

„=rice separare a copilului de părinții săi, precum și orice limitare a exercițiului drepturilor părintești, în opinia noastră, trebuie să fie precedată de acordarea sistematică a serviciilor și prestațiilor prevăzute de lege, cu accent deosebit pe informarea corespunzătoare a părinților, consilierea acestora, terapie sau mediere, acordate în baza unui plan de servicii întocmit de serviciul public sau DGASPC”.

7.4.2. COMPETENȚA INSTANȚEI DE JUDECATĂ

7.4.2.1. COMPETENȚA MATERIALĂ

Competența materială de soluționare a litigiilor de acest gen aparține, în primă instanță, judecătoriei în timp ce măsurile de protecție specială se află în competența de primă instanță a Tribunalului.

7.4.2.2. COMPETENȚA TERITORIALĂ

În opinia noastră, cererile privind ocrotirea persoanei fizice date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie inclusive cele ce privesc decăderea din exercițiul drepturilor părintești, se soluționează de instanța în a cărei circumscripție teritorială își are domiciliul sau reședința persoana ocrotită.

7.4.3. CALITATEA PROCESUALĂ ACTIVĂ

Conform dispozițiilor art. 508 Cod civil, considerăm că nici unul dintre părinții copilului nu are calitate procesuală activă pentru a solicita decăderea din drepturile părintești a celuilalt părinte. Astfel, în opinia noastră, calitatea procesuală activă aparține în exclusivitate autorităților administrației publice cu atribuții în domeniul protecției copilului ceea ce presupune unele precizări particulare.

7.4.4. JUDECATA ÎN PRIMĂ INSTANȚĂ

7.4.4.1. JUDECAREA CAUZEI DE URGENȚĂ

Cerința prevăzută de art. 508 alin. (2) teza I Cod civil privind „judecarea de urgență” a cererii este, în opinia noastră, inutilă, întrucât dublează nejustificat dispozițiile art. 107 alin. (2) Cod civil care, cu titlu general, dispun că, în toate cazurile, instanța de tutelă soluționează de îndată aceste cereri.

7.4.4.2. CITAREA PĂRȚILOR

Apreciem că și dispoziția din art. 508 alin. (2) teza I Cod civil este una inutilă întrucât dublează nejustificat dispozițiile art. 14 Cod procedură civilă care, cu valoare de principiu, dispun că instanța de judecată nu poate hotărâ asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, dacă legea nu prevede altfel.

7.4.4.3. RAPORTUL DE ANCHETĂ PSIHOSOCIALĂ

Chiar dacă art. 508 alin. (2) Cod civil dispune inflexibil că „cererea se judecă...pe baza raportului de anchetă psihosocială”, considerăm că această dispoziție are doar rolul de a institui obligativitatea efectuării anchetei psihosociale în cauzele privind judecarea cererilor de decădere din exercițiul drepturilor părintești, și nicidecum de a limita probațiunea la acest mijloc de probă. În realitate, nimic nu se opune ca, în baza art. 22 alin. (2) Cod procedură civilă, instanța de judecată să dispună administrarea și a altor probe, dacă le consideră necesare pentru soluționarea corectă a cauzei.

7.4.4.4. ASCULTAREA COPIILOR

Judecătorii instanței de tutelă au obligația iar minorii, după împlinirea vârstei de 10 ani, au dreptul de a fi ascultați în toate procedurile administrative sau judiciare care îi privesc pe aceștia inclusiv cele care au ca obiect decăderea părinților din exercițiul drepturilor părintești. Cu toate acestea, apreciem că, dacă autoritatea competentă consideră necesară pentru soluționarea cauzei poate proceda și la ascultarea minorului anterior vârstei de 10 ani.

7.4.4.5. PARTICIPAREA PROCURORULUI LA JUDECAREA CERERII

Participarea procurorului la soluționarea cererilor având ca obiect decăderea din exercițiul drepturilor părintești este obligatorie fiind, în opinia noastră, circumscrisă „regimului special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor copiilor” evocat de art. 49 alin. (1) din legea fundamentală, precum și, rolului Ministerului Public în activitatea judiciară de a reprezenta interesele generale ale societății și de a apăra ordinea de drept, precum și drepturile

și libertățile cetățenilor, prevăzut de art. 131 alin. (1) din legea fundamentală și de art. 4 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară.

7.5. EFECTELE DECĂDERII DIN EXERCIȚIUL DREPTURILOR PĂRINTEȘTI

Ca regulă, decăderea din exercițiul drepturilor părintești este totală, în sensul că prin acesta se pierde exercițiul tuturor drepturilor părintești, atât cele cu privire la persoana, cât cele și cu privire la bunurile copilului, cu excepția dreptului de a consimți la adopția copilului, și, se întinde asupra tuturor copiilor născuți la data pronunțării hotărârii.

Cu toate acestea, apreciem că instanța poate dispune decăderea numai cu privire la anumite drepturi părintești ori la anumiți copii, dar numai dacă, în acest fel, nu sunt primejduite creșterea, educarea, învățătura și pregătirea profesională a copiilor. Neîndoielnic, în ipotezele reglementate de art. 509 alin. (2) Cod civil, instanța de judecată este obligată să nominalizeze, în sentință, drepturile și copiii asupra cărora se întinde decăderea.

7.6. REDAREA EXERCIȚIULUI DREPTURILOR PĂRINTEȘTI

Sanțiunea aplicată, fie că este vorba despre o decădere totală sau parțială din exercițiul drepturilor părintești, nu reprezintă o măsură definitivă, în sensul că instanța redă părintelui exercițiul drepturilor părintești, dacă au încetat împrejurările care au dus la aplicarea sancțiunii și dacă părintele nu mai pune în pericol viața, sănătatea și dezvoltarea copilului.

Posibilitatea legală a “redării exercițiului drepturilor părintești” denotă “caracterul temporar al măsurii”. Soluția este justificată logico-juridic prin faptul că orice copil are dreptul de a trăi alături de părinți, în mediul său familial și, mai ales, pe ideea dispariției împrejurărilor care au impus luarea măsurii.

8. CONCLUZII ȘI PROPUNERI DE LEGE FERENDA

Autoritatea părintească reprezintă ansamblul de drepturi și îndatoriri pe care un părinte le are cu privire la copilul său și include, printre altele, stabilirea locuinței copilului la părinți, supravegherea acestuia, deciziile cu privire la religia copilului, la intervențiile medicale, întreținerea și educația copilului. Mai mult, ea se poate defini ca fiind puterea atribuită părinților prin care li se permite acestora să decidă în privința oricărui aspect ce vizează creșterea, educarea, supravegherea, îndrumarea, îngrijirea și locuința copilului.

Așa cum am arătat în cadrul tezei, atribuțiile care sunt incluse în autoritatea părintească au o natură duală; în mod obișnuit, acestea se supun în egală măsură condiției (naturii) de drepturi și de îndatoriri. Prin atribuirea acestor puteri, legea recunoaște un drept natural, izvorât din legătura de filiație, însă impune în același timp îndeplinirea lor și ca o obligație ce își are izvorul în aceeași legătură de filiație. Se combină astfel interesul mononuclear al părinților cu cel familial și social, dând naștere categoriei de drepturi - îndatoriri care caracterizează această instituție.

În ceea ce ne privește considerăm că, drepturile și îndatoririle părinților cu privire la persoana copilului lor sunt:

- dreptul și îndatorirea părinților de a se îngriji de sănătatea, integritatea și dezvoltarea fizică, morală, socială, psihică și intelectuală a copilului potrivit propriilor convingeri dar cu respectarea aptitudinilor, însușirilor și nevoilor copilului;

- dreptul și îndatorirea părinților de a se îngriji și a decide asupra educației, învățaturii și pregătirii profesionale a copilului potrivit aptitudinilor acestuia;

- îndatorirea părinților de a crește copilul în condiții care să asigure dezvoltarea armonioasă a acestuia din punct de vedere fizic, moral, social, psihic și intelectual;

- îndatorirea părinților de a stabili, menține și dezvolta legăturile personale cu copilul;

- dreptul și îndatorirea părinților de supraveghere a activităților și persoanei copilului;

- dreptul părinților de a împiedica corespondența și legăturile personale ale copilului fără capacitate de exercițiu;

- dreptul părinților de a-l îndruma pe copilul fără capacitate de exercițiu în alegerea unei religii, ținând seama de opinia, vârsta și gradul de maturitate al acestuia;

- dreptul părinților de a alege numele și prenumele copilului, în condițiile legii;

- dreptul părinților de a lua măsuri disciplinare de mică însemnătate față de copil;

- dreptul părinților de a cere înapoierea copilului de la orice persoană care îl ține fără drept;

- dreptul părinților de a stabili locuința copilului;

- dreptul părinților de a consimți la adopția copilului sau de a cere desfacerea adopției;

- dreptul părinților de a consimți la logodna și căsătoria copilului;

- obligația de întreținere a copilului;

Drepturile și îndatoririle părinților cu privire la patrimoniul copilului sunt:

- dreptul și îndatorirea părinților de a administra cu bună credință bunurile copilului cu respectarea principiului independenței patrimoniale;

- dreptul și îndatorirea părinților de a-l reprezenta pe copilul lipsit de capacitate de exercițiu la încheierea actelor juridice;

- dreptul și îndatorirea părinților de a încuviința actele juridice ale copilului cu capacitate de exercițiu restrânsă.

Coparentalitatea reprezintă regula de drept comun în ceea ce privește exercitarea drepturilor și îndatoririlor părintești. Așa cum am arătat, derogarea de la regula exercitării în comun și împreună a drepturilor și îndatoririlor părintești intervine, în opinia noastră, dacă sunt îndeplinite două condiții care, doar îndeplinite cumulativ, pot justifica luarea măsurii privind exercitarea autorității părintești de către un singur părinte respectiv:

- să existe *motive întemeiate* în acest sens;

- *măsura să corespundă interesului superior al copilului.*

În opinia noastră, noțiunea de "interes superior al copilului" se referă la o avantajul efectiv pentru copil (component pozitiv), combinat cu o componentă negativă, și anume absența oricărui dezavantaj pentru copil. Aceasta este o noțiune în continuă schimbare ca urmare a situației individuale a fiecărui copil, și, o noțiune evolutivă, ca urmare a contextului sociologic; implicațiile specifice ale principiului vor fi avute în vedere de către fiecare judecător în parte în funcție de fiecare copil și situația concretă a acestuia.

Facem precizarea că, "interesul superior al copilului" implică și un drept de participare al copilului la adoptarea oricărei decizii care-l privește. "Protecția, furnizarea și participarea" domină abordarea poziției copilului în sistemul ocrotirii părintești, fără a acorda totuși copilului suveranitatea de a-și determina destinul. Autoritatea competentă va lua în considerare anumite criterii precum situația existentă a copilului, stabilitatea acestuia, instituirea unor relații durabile între copil și părinți, dorințele copilului, vârsta copilului, capacitatea educațională a părinților, disponibilitatea părinților și condițiile materiale ale acestora.

Ca un aspect de noutate, în raport cu reglementarea anterioară din Codul familiei, arătăm că art. 503 alin. (2) Cod civil prevede că, față de terții de bună credință, oricare dintre părinți care îndeplinește un singur act curent pentru exercitarea drepturilor și îndeplinirea îndatoririlor părintești, este prezumat ca are și consimțământul celuilalt părinte. În alte cuvinte, prin noua reglementare se extinde sfera mandatului tacit reciproc între soți și la actele curente ale acestora având ca obiect creșterea, educarea, îngrijirea și supravegherea copilului.

În opinia noastră, prezumția legală relativă privind mandatul tacit dintre soți este o facilitare acordată fiecărui părinte care favorizează acțiunea individuală a acestuia în luarea deciziilor și, de asemenea, îi responsabilizează pe aceștia în relația cu copilul. Astfel, atunci când unul dintre părinți este singur în fața unui terț (în îndeplinirea unui act de administrare raport co-contractant; a unui act curent de educare a copilului, a unui act medical de mică importanță) pentru a realiza acest act întrucât legea nu condiționează valabila încheiere a acestui act de obligativitatea prezentării prealabile, în fața acestui terț, a acordului celuilalt părinte.

În concluzie, în opinia noastră, exercitarea drepturilor și îndatoririlor părinților ce vizează persoana sau patrimoniul copilului are, atât un aspect pozitiv, care presupune satisfacerea trebuințelor copilului potrivit cu stadiul de dezvoltare și nevoile speciale ale acestuia, cât și un aspect negativ, care se referă la protecția copilului împotriva abuzului fizic și emoțional, împotriva neglijenței părinților sau a unor practici care ar putea dăuna.

Întrucât multe dintre reglementările deficitare au fost reliefate pe parcursul lucrării, dorim, în continuare, să subliniem unele dintre acestea, pe care le considerăm deosebit de importante raportat la întreaga reglementare a instituției autorității părintești, încercând să oferim și posibile soluții pentru remedierea acestora.

Propunerile de lege ferenda pe care înțelegem să le susținem vizează, pe de o parte, modalitatea efectivă de exercitare a autorității părintești, identificarea clară a sferei drepturilor și îndatoririlor părintești, iar pe de altă parte activitatea desfășurată sub acest aspect de către judecător. Totodată, urmărim ca prin propunerile formulate să contribuim la înlăturarea unor neconcordanțe existente atât în ceea ce privește folosirea improprie a unor termeni, cât și, în ceea ce privește îmbunătățirea normelor care reglementează activitatea judiciară la nivelul Legii nr. 272/2004, al Codului civil respectiv al Codului de procedură civilă.

În acest sens, în continuare, prezentăm câteva asemenea situații și propunerile *de lege ferenda* pentru remedierea acestora:

- A doua faptă care poate atrage decăderea părintelui din exercițiul drepturilor părintești evocată de art. 508 alin. (1) Cod civil este consumul de alcool sau stupefiante; întrucât

nu este impusă vreo cerință specială cu privire la ”circumstanțele consumului”, desprindem concluzia că poate determina luarea acestei măsuri ”orice consum”, indiferent dacă este sau nu imputabil părintelui.

În realitate, în cazul ”consumului de stupefiante”, pentru a fi imputabil, acesta trebuie circumscris cerințelor stipulate de Legea nr. 143/2000. Astfel, potrivit art. 22 alin. (1) din lege consumul de droguri fără prescripție medicală este interzis pe teritoriul României. Deci ”consumul de droguri”, pentru a fi imputabil persoanei, inclusiv părinților, trebuie să fie realizat ”fără prescripție medicală” și, bineînțeles, are ca obiect ”droguri aflate sub control național”.

În context, observăm o necolerare terminologică între dispozițiile art. 508 alin. (1) Cod civil care folosește noțiunea ”stupefiante” și Legea nr. 143/2000 care utilizează noțiunea ”droguri” definite, în art. 1 lit) b din lege, ca fiind ”plantele și substanțele stupefiante sau psihotrope sau amestecurile care conțin asemenea plante și substanțe, înscrise în tabelele nr. I-III”. Prin urmare, dispozițiile art. 508 alin. (1) Cod civil se referă doar la o singură specie a drogurilor, fiind omise ”plantele și substanțele psihotrope” ceea ce ar putea conduce la concluzia că sancțiunea decăderii nu poate fi aplicată pentru consumul de plante ori substanțe psihotrope.

În opinia noastră, folosirea de către leguitor, în cuprinsul art. 508 alin. (1) Cod civil a termenului uzual de „stupefiante” este una incompletă și, pe cale de consecință, se impune modificarea sintagmei „stupefiante” din cuprinsul art. 508 alin. (1) Cod civil cu noțiunea ”plantele sau substanțele stupefiante sau psihotrope sau amestecurile care conțin asemenea plante și substanțe, înscrise în tabelele nr. I-III din Legea nr. 143/2000”;

- art. 40 Cod civil reglementează condițiile în care instanța de tutelă poate recunoaște copilului care a împlinit vârsta de 16 ani capacitatea deplină de exercițiu anticipată. Chiar dacă art. 40 Cod civil nu instituie, în mod expres capacitatea procesuală activă a copilului, apreciem că dreptul la acțiune în recunoașterea capacității depline de exercițiu anticipate aparține exclusiv copilului. Având în vedere că este vorba despre o persoană cu capacitate restrânsă de exercițiu, acțiunea poate fi pornită de către copilul care dorește emanciparea, însă cu încuviințarea ocrotitorului legal (părinții sau tutorele, după caz), conform art. 41 alin. (2) Cod civil coroborat cu art. 32 alin. (1) lit. a) Cod procedură civilă.

În doctrină, fără să fie indicată o dispoziție legală, s-a apreciat că, în cazul în care ocrotitorul legal se opune, la cererea copilului, instanța de tutelă poate numi un curator special. Cu toate acestea, observăm că, potrivit art. 109 C. civ., „ocrotirea persoanei fizice prin curatelă

are loc numai în cazurile și condițiile prevăzute de lege”, ceea ce nu este cazul în situația analizată. Practic, suntem în prezența unei lacune legislative de natură să afecteze dreptul copilului de 16 ani să solicite emanciparea. Pentru aceste motive, considerăm necesară intervenția legiuitorului. Această intervenție se impune și datorită faptului că, potrivit art. 40 Cod civil, ocrotitorii legali (părinții sau tutorii) sunt ascultați în cadrul acestei proceduri.

Eventual, *de lege ferenda*, ar putea fi introdus un nou alineat în cuprinsul art. 40 Cod civil, care să prevadă că „în cazul în care părinții sau tutorii se opun, instanța de tutelă va numi un curator din cadrul avocaților înscriși în barou”;

- art. 498 alin. (1) Cod civil reglementează posibilitatea copilului care a împlinit vârsta de 14 ani de a cere părinților să îi schimbe locuința, în condițiile în care acest lucru îi este necesar desăvârșirii învățaturii ori pregătirii sale profesionale. Chiar dacă art. 498 alin. (1) Cod civil nu prevede, în mod expres, interesul procesual aparține, și în această situație, doar copilului. Având în vedere că este vorba despre o persoană cu capacitate restrânsă de exercițiu, acțiunea poate fi pornită de către copilul care dorește schimbarea locuinței doar cu încuviințarea ocrotitorului legal (părinții sau tutorele, după caz), conform art. 41 alin. (2) Cod civil coroborat cu art. 32 alin. (1) lit. a) Cod procedură civilă.

Practic, și în această situație, suntem în prezența unei lacune legislative de natură să afecteze dreptul copilului care a împlinit vârsta de 14 ani de a obține asigurarea unei locuințe care să-i satisfacă necesitățile pregătirii profesionale. Pentru aceste motive, considerăm necesară intervenția legiuitorului. Eventual, *de lege ferenda*, ar putea fi introdus un nou alineat în cuprinsul art. 498 alin. (1) Cod civil, care să prevadă că, „în cazul în care părinții sau tutorii se opun, instanța de tutelă va numi un curator special din cadrul avocaților înscriși în barou”.

De asemenea, având în vedere că acest drept al copilului poate fi exercitat în mod practic doar la momentul înscrierii în vederea urmării studiilor liceale, acesta fiind, în opinia noastră, un moment tardiv pentru maximizarea performanțelor intrinseci ale copilului, considerăm oportună modificarea dispozițiilor art. 498 alin. (1) Cod civil în sensul reducerii vârstei de la care copilul poate solicita schimbarea locuinței necesare desăvârșirii învățaturii ori pregătirii profesionale la vârsta de 10 ani.

- în doctrină s-a exprimat opinia că dispozițiile art. 501 C. civ., referitoare la actele copilului fără capacitate de exercițiu și ale copilului cu capacitate restrânsă de exercițiu, sunt inutile. Astfel, se poate observa că acestea dublează prevederile art. 41 alin. (2) și ale art. 43 alin. (2) Cod civil, care se referă, de asemenea, la actele copilului cu capacitate restrânsă, respectiv fără capacitate de exercițiu. Sub acest aspect, au fost generate două paralelisme,

contrare normelor de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative. Pentru aceste motive, în consens cu dispozițiile art. 16 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, propunem ca, *de lege ferenda*, abrogarea dispozițiilor art. 501 C. civ. referitoare la dreptul și îndatorirea părinților de a-l reprezenta pe copil în actele juridice sau de a-i le încuviința, după caz.

- potrivit art. 508 alin. (2) teza I Cod civil, cererea privind decăderea din exercițiul drepturilor părintești se judecă de urgență, cu citarea părților și pe baza raportului de anchetă psihosocială. Astfel, cerințele privind judecarea “de urgență” și cu “citarea părților” a cererii având ca obiect decăderea din exercițiul drepturilor părintești dublează, în mod inutil, prevederile art. 107 alin. (2) Cod civil care, cu titlu general, dispun că, în toate cazurile, instanța de tutelă soluționează de îndată aceste cereri respectiv cele ale art. 14 Cod procedură civilă care, cu valoare de principiu, dispun că instanța de judecată nu poate hotărâ asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, dacă legea nu prevede altfel. Sub acest aspect, au fost generate două paralelisme, contrare normelor de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative. Pentru aceste motive, în consens cu dispozițiile art. 16 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, propunem, *de lege ferenda*, abrogarea dispozițiilor art. 508 alin. (2) teza I Cod civil referitoare la judecarea “de urgență” și cu “citarea părților” a cererii privind decăderea din exercițiul drepturilor părintești;

- potrivit art. 503 alin. (1) C. civ., „părinții exercită împreună și în mod egal autoritatea părintească”. Referirea generică a textului reprodus la „exercitarea autorității părintești” este discutabilă. Subliniem că, potrivit art. 483 alin. (1) C. civ., autoritatea părintească este un ansamblu de drepturi și îndatoriri ce revin părinților, atât în legătură cu persoana copilului, cât și cu bunurile acestuia. Deci, în conținutul autorității părintești sunt incluse drepturi care se exercită și îndatoriri care trebuie îndeplinite de către părinți. Practic, expresia exercitarea autorității părintești reflectă doar o latură a conținutului acesteia (cea activă), fiind omisă cea pasivă (îndeplinirea îndatoririlor).

Chiar dacă, sub aspectul întinderii, expresia „exercitarea drepturilor și îndeplinirea îndatoririlor părintești” are dimensiuni mult mai extinse decât sintagma exercitarea autorității părintești. Sub acest aspect, pentru evitarea eventualelor interpretări diverse, considerăm oportun ca, *de lege ferenda*, să se renunțe la sintagma „exercitarea autorității părintești” care ar urma să fie înlocuită cu expresia „exercitarea drepturilor și îndeplinirea îndatoririlor părintești”.

- potrivit art. 508 alin. (1) Cod civil, instanța de tutelă, la cererea autorităților administrației publice cu atribuții în domeniul protecției copilului, poate pronunța decăderea din exercițiul drepturilor părintești.

Sub acest aspect, pentru evitarea eventualelor interpretări diverse, considerăm, *de lege ferenda*, că se impune completarea dispozițiilor art. 508 Cod civil prin indicarea expresă a drepturilor care pot face obiectul decăderii din exercițiul drepturilor părintești, precum și, prin indicarea expresă a drepturilor al căror exercițiu nu se pierde.

- în ceea ce privește faptele care pot atrage aplicarea aceste sancțiuni constatăm existența unei evidente „asimetrii juridice”. Astfel, deși art. 508 alin. (1) C. Civ se referă la decăderea din exercițiul drepturilor părintești, unele fapte, care atrag această sancțiune, vizează ”neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor părintești”. Se află în această situație ”neglijența gravă în îndeplinirea obligațiilor părintești” și ”atingerea gravă a interesului superior al copilului”.

Într-o logică juridică firească, apreciem că decăderea din exercițiul drepturilor părintești ar trebui dispusă numai pentru exercitarea necorespunzătoare a drepturilor părintești, iar neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor părintești (în special cele care privesc patrimoniul copilului) ar trebui să atragă alte sancțiuni juridice.

Mai mult, considerăm că este necesar a se face distincție între îndeplinirea îndatoririlor părintești cu privire la persoana copilului și îndeplinirea îndatoririlor părintești cu privire la patrimoniul copilului. În acest sens, este posibil ca prin acțiunile sau inacțiunile părintelui, interesele patrimoniale ale copilului să fie afectate, caz în care instanța de tutelă trebuie să adopte măsurile oportune pentru repararea prejudiciilor patrimoniale ale copilului (anularea actului, adaptarea actului, dispunerea unor măsuri de garantare a creanțelor, exercitarea unor acțiuni pentru prevenirea pierderii unor drepturi, suportarea prejudiciului din patrimoniul părintelui etc.).

Pentru aceste motive, propunem, *de lege ferenda*, abrogarea parțială a dispozițiilor art. 508 alin. (1) Cod civil respectiv abrogarea sintagmei ”neglijența gravă în îndeplinirea obligațiilor părintești” care, în mod evident, trebuie să atragă sancțiunile specifice neîndeplinirii obligațiilor și nu decăderea din exercițiul drepturilor părintești.

- art. 510 C. civ., fiind plasat în contextul reglementărilor consacrate decăderii din exercițiul drepturilor părintești, se referă la obligația de întreținere. În concret, potrivit acestui articol, „decăderea din exercițiul drepturilor părintești nu scutește părintele de obligația de a da

întreținere copilului”. Atâta vreme cât decăderea are ca obiect exercițiul drepturilor părintești, o asemenea normă nu se justifică în contextul art. 508-512 C. civ.

Mai mult, în dreptul comun, obligația părinților de a întreține copilului este prevăzută de art. 499 și art. 516 alin. (1) și urm. Cod civil fără să fie condiționată în vreun fel de împrejurarea că părinții sunt sau nu decăzuți din exercițiul drepturilor părintești. O normă cu conținut identic a fost prevăzută și de art. 110 din Codul familiei. Cel mai probabil, prin dispozițiile art. 510 C. civ. au fost preluate mecanic prevederile art. 110 din Codul familiei. Față de inutilitatea evidentă a art. 510 C. civ., propunem, *de lege ferenda*, ca acesta să fie abrogat.

Tot la fel de inutile sunt și dispozițiile art. 511 Cod civil, care prevăd instituirea tutelei în situația în care ambii părinți sunt în imposibilitate de a-și exercita autoritatea părintească. În acest caz sunt dublate dispozițiile art. 44 din Legea nr. 272/2004 și ale art. 110 Cod civil;

- actuala legislație civilă a consacrat obligației legale de întreținere mai multe reglementări în conținutul capitolului destinat autorității părintești, cuprinse de la art. 499 C. civ. și până la 510 C. civ. Mai mult, două articole din această secțiune sunt denumite marginal în mod identic respectiv „Obligația de întreținere”, ceea ce denotă o lipsă de acuratețe a textului legal și totodată o scăpare a legiuitorului, nepermisă la acest nivel, fapt pentru care, propunem, *de lege ferenda*, fie redenumirea art. 510 C. civ în sensul „Continuarea obligației de întreținere”, fie abrogarea art. 510 C. civ. și reglementarea din conținutul său să fie reasezată într-un alineat distinct în conținutul art. 499 C.civ. denumit ca și în prezent „Obligația de întreținere”, prin utilizarea unei norme de trimitere cu referire la condițiile decăderii instituite de art. 508 alin. 1 C. civ., astfel că art. 499 alin. (5) ar avea următorul conținut “Obligația de întreținere subzistă și în situația prevăzută de art. 508”;

- apreciem că, *de lege ferenda*, textul art. 499 C. civ. ar trebui abrogat în ceea ce privește alin. (1), alin. (2) și alin. (4), care în mod inutil dublează alte prevederi ale Codului civil, respectiv: art. 487, art. 516 alin. (1) și art. 521, precum și reformularea alin. (3) al aceluiași articol, care să instituie condiția continuării efective a studiilor de către creditorul-copil major și să elimine astfel orice formă de abuz de drept;

- considerăm că limitarea cotei de contribuție a părintelui doar la veniturile acestuia respectiv la cotă maximală din veniturile acestuia este de natură a afecta dezvoltarea armonioasă a copilului, apreciem că, *de lege ferenda*, se impune abrogarea parțială a art. 529 Cod civil în ceea ce privește limitarea cuantumului întreținerii precum și reformularea noțiunii “venitul

lunar net” în “totalitatea mijloacelor patrimoniale ale părintelui” și, astfel, se impune raportarea cuantumului obligației de întreținere a părintelui la întreaga avere mobilă și imobilă a acestuia.

- apreciem că, *de lege ferenda*, se impune completarea art. 499 Cod cu un nou alineat prin care să se instituie și obligația soțului supraviețuitor al părintelui de a asigura întreținerea copiilor soțului predecedat însă, în limita bunurilor dobândite în urma decesului părintelui copiilor.